

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A végrehajtási igényper, mint a tulajdoni igények érvényesítésének sajátos eszköze

Szerző:

Boldizsárné dr. Varjú Eleonóra

Eger, 2017. november 8.

I. Alapvetés

A tulajdonjog védelme alatt szűkebben a tulajdonjogviszonynak, mint abszolút szerkezetű jogviszonynak, a tulajdonjog, mint alanyi jog viszonylagos teljességének és kizárólagosságának (sérthetetlenségének) védelmét szokás érteni. A tulajdonjog, mint abszolút jog addig, míg valaki meg nem sérti, nem irányul senki ellen, és csak potenciálisan rejti magában tartalmának egyik legfontosabb elemét, a tulajdoni igényt. A tulajdoni igény biztosítja a tulajdonjog gyakorlásának kizárólagosságát. Annak a tulajdonosnak, akinek tulajdonjogát megsértették, polgári jogi értelemben vett igénye támad a sérelem megszüntetésére. A tulajdonosnak ezt a jogi helyzetét, zavartalan állapotának megváltoztatását nevezzük általánosságban tulajdoni igénynek. A tulajdoni igény olyan kétszemélyes relatív helyzet, amely a tulajdonjog megsértéséből származik. A tulajdoni igény esetében a tulajdonjog mintegy harci állapotba kerül, meghatározott személy ellen irányul, és tartalmát tekintve a tulajdonjog megsértőjét rendszerint pozitív magatartásra (a dolog kiadására stb.) kötelezik.¹ Ezen pozitív magatartás, azaz a tulajdoni igény érvényesítésének sajátos eszköze az igényper.

A végrehajtási igényperrel szabályozott eljárás nem egy új keletű intézmény, mondhatnánk egyidős a végrehajtással. A szinguláris vagyon elleni végrehajtás során ugyanis szinte elkerülhetetlen, hogy olyan vagyontárgyak is foglalás alá kerülnek, melyek nem képezik az adós tulajdonát. Figyelemmel arra, hogy a társadalmi viszonyok fejlődésének következményeként az adósnak egyre több olyan vagyonelem van a birtokában, melynek nem tulajdonosa, illetve azok birtoklására nincs más olyan joga, mely a végrehajtásnak akadálya lenne, a korábbi rendszer joggyakorlatában szinte egyeduralkodónak számító tulajdonközösségen alapuló igényperek mellett egyre gyakrabban találkozhatunk olyan igényperekkel, melynek alapjául már például lízingszerződésen, vagy akár egy akkreditíven alapuló igény állhat. A tulajdonjogi viszonyok bonyolultabbá válásával tehát az egyes igénykeresetek elbírálása is nagyobb kihívást állít fel. A végrehajtási igényper lényegében tulajdoni per: nem az adós, hanem a dolog - eljárás alá nem vont - tulajdonosa részére teszi lehetővé annak

¹ Lenkovics Barnabás: Dologi jog, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2001, 199-200. o.

igazolását, hogy ő, és nem az adós a lefoglalt dolog tulajdonosa.²

Az igényperre vonatkozó eljárási szabályok a Pp.³ különös részének XXV. fejezetében kerültek rögzítésre, a Pp. érintett szakaszai csupán eljárási eszközt biztosítanak, ám tulajdonjogi rendelkezéseket nem tartalmaznak.⁴ Tartalmát áttételesen a Ptk., a Csjt., illetve más, tulajdoni viszonyokat érintő szabályok adják. Ezt meghaladóan más eljárási törvények is tartalmaznak szabályokat az igényperre, a büntető eljárástól kezdve a Vht.-ig. Ezek a szabályok leginkább kivételeket vagy speciális eljárásokat írnak elő, melyben csak mint általános szabályként utalnak az igényper szabályaira.

A fentiekből kifolyólag probléma is jelentkezik a bírói gyakorlatban az igényperekkel kapcsolatban. Elsődlegesen külön problémát jelentenek azok az esetek, ahol a személyi, illetve a tárgyi körülmények miatt nem egyértelmű az igénykereset indításának szükségessége, illetve egyáltalán a lehetősége, másrésztől viszont sokszor a más jogintézménnyel, például a törlési perrel megegyező hatásai miatt a jogkereső állampolgárok sincsenek tisztában az igényper indításának szükségességével. Harmadrészt pedig külön jogszabályban meghatározott speciális rendelkezések írják felül az általános szabályokat. Nem elhanyagolható az sem, hogy a tulajdon visszaszerzése érdekében a tulajdonosnak a végrehajtási igényper mellett más jogorvoslati eszköz is biztosítva van. A másik problémakört a tulajdonjog vagy a végrehajtás útján történő értékesítés akadályát képező egyéb jog fennállása minőségének megítélése jelenti. Ezzel kapcsolatosan kell kihangsúlyozni, hogy a tulajdoni viszonyok organikus változása állandó feladat elé állítja a jogalkalmazót az egyes szerzési jogcímekkel kapcsolatban, és folyton változik az a határ, ami az egyes tulajdonszerzési, vagy esetleg még csak kötelmi jogcímek viszonylatában a feloldást már lehetővé teszi.

Az igényperek indításánál gyakran felmerülő probléma továbbá, hogy a felperes, aki nem volt részese sem a végrehajtás alapjául szolgáló eljárásnak, sem pedig a végrehajtásnak, gyakran nincs tisztában vele, hogy a vagyontárgya feletti rendelkezési joga visszaszerzése érdekében igénypert kell egyáltalán indítania. Ez a probléma legtöbb esetben az igényper speciális szabályozásában keresendő, ugyanis legtöbbször általános jogorvoslati eljárást kezdeményez az igénylő, mint például

² Legfelsőbb Bíróság, Pf. I/a. 25.624/2001/5.

³ 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (a továbbiakban: Pp.)

⁴ 85/B/2004. AB határozat

ingatlanigényper helyett kizárólag a rendelkezési joga visszaállítására irányuló törlési pert. Vagy pedig úgy gondolja, hogy mivel a tulajdonát a végrehajtás keretében vonták el tőle, így kézenfekvően a végrehajtást kell megszüntetni, illetve korlátozni a vagyontárgya tekintetében. A leggyakoribb eset mégis az, amikor a tulajdonos, az egyszeregy logikáját követve, úgy ítéli meg a foglalási jegyzőkönyvön szereplő tájékoztatás alapján, hogy a végrehajtó törvénysértően jár el, amikor az ő tulajdonát foglalta le, ebből kifolyólag végrehajtási kifogással él a sérelmezett intézkedéssel szemben. Ettől árnyaltabbak azok az esetek, amikor az igénylő nem általános módon, mindenki számára nyilvánvalóan került a dolog a tulajdonába, mint az ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonos esetében, de az is előfordulhat, hogy noha tulajdonát tőle elvonták, azt nem a bírósági végrehajtás szabályai alapján tették, így ismételten csak nem vezethet eredményre az igénykeresete.

A fenti problémák, illetve a lehetséges megoldások kiemelése érdekében a Kúria (illetve jogelőde, a Legfelsőbb Bíróság) ítélezési gyakorlatán keresztül kísérli meg a dolgozat bemutatni azokat a központi rendező elveket, amelyek segítenek eligazodni az igényperek indíthatóságával, valamint magával az eljárással kapcsolatban felmerülő problémákban. Mivel az elhatárolás kérdésével a bírói gyakorlatban a Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria több döntésével is foglalkozott, ezért jelen dolgozat fentiekén kívül az igénypernek a végrehajtás megszüntetése iránti pertől, az általános hatáskörű bíróság előtt megindított kártérítés iránti pertől, avagy egyéb polgári pertől, valamint a végrehajtási kifogástól történő elhatárolása kérdésében kíván gyakorlati példákat bemutatni.

II. A végrehajtási igényperek hatályos szabályozása

II.1. Általános szabályok

Az igényper a végrehajtó által a végrehajtási eljárás foganatosítása során lefoglalt egyes vagyonelemekhez kötődik. Az eljárás szabálya a Pp. XXV. fejezetében, a végrehajtási perek között található. Az igényperrel kapcsolatban azonban speciális szabályokat tartalmaz még a Vht., a Hpt., az Art. és a Be. is.

II.2. Az igénykereset jogalapja

A végrehajtási igényper alapja a Pp. 371. §-a értelmében az, hogy a felperes a lefoglalt vagyontárgyra tulajdonjoga vagy más olyan joga alapján tart igényt, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek akadálya. Igényper tehát tulajdonjogra, avagy az értékesítését akadályát képező más jogra alapítottan kezdeményezhető.⁵

A Pp.-ben szabályozott igényper csak olyan vagyontárgyaknak a foglalás alóli feloldása érdekében indítható, amelyeket a Vht. rendelkezései alapján foglaltak le. A közigazgatási, valamint adóvégrehajtás során lefoglalt vagyontárgyak tekintetében a Ket. 125. § (2) bekezdése, valamint az Art. 144. §-a tartalmaz felhatalmazó rendelkezést a bírósági végrehajtásról szóló szabályok alkalmazása, így az igényper megindítása tekintetében. A Btk. 72-73. §-a által szabályozott elkobzás, mint büntetőeljárás során tett intézkedés végrehajtása azonban nem a Vht., hanem külön jogszabály alapján történik, a Pp. 372. § (3) bekezdése alapján a végrehajtási igényper, mint a tulajdonvédelem egyik eszköze a tulajdoni sérelem orvoslására nem használható fel.⁶ Az elkobzás azonban nem keverendő össze a Btk. 74-76. §-ában foglalt vagyonelkobzással, ahol végrehajtási igényper indításának helye lehet.

A tulajdonjogra alapított igényper általában kevesebb jogvitát generál. Tulajdonjogára az hivatkozhat, akinek tulajdonjoga a végrehajtási jog előtt, érvényesen keletkezett. Ezen főszabály alól a gyakorlat az alábbi kivételeket alakította ki. A gépkocsi - végrehajtási eljárás során történt - lefoglalása után kötött adásvételi szerződés érvénytelen, így az a foglalás alóli feloldása iránti igényperre alapot nem teremt (BH2002. 362). Amennyiben a felek lízingszerződést kötöttek, a lízingelt tárgy tulajdonjoga a futamidő alatt, a lízingdíj kiegyenlítéséig mindvégig a lízingbeadót illeti (BDT2000. 93.). Az ingatlan apportálása esetén is szükséges a tulajdonjog megszerzéséhez az ingatlan- nyilvántartásba való bejegyzés. Ennek elmaradása esetén - tulajdonjog hiányában, tulajdonjogra alapított - eredményes végrehajtási igénykereset sem nyújtható be (BH2001. 317). Ezen kívül a bírói gyakorlatban több olyan eset is előfordult, ahol a felperes igényét arra alapította, hogy tévesen utalt meghatározott pénzösszeget az adós bankszámlájára, amelyet ezt követően

⁵ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek; In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 418. o.

⁶ BH2001. 178.

hatósági átutalási megbízással végrehajtás alá vontak. A Kúria gyakorlata azonban töretlen abban a kérdésben, hogy bankszámlán kezelt pénzösszeg végrehajtásával összefüggésben tulajdonjogra alapított igénykereset benyújtása nem lehet sikeres.⁷

A tulajdonjogon túl a „más jogra” alapított igényper már több nehézséget okoz. Nem teremt alapot az igényper megindítására a zálogjog, a zálogjogosult ugyanis nem igénypert, hanem a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránt indíthat nemperes, avagy ennek eredménytelensége esetén peres eljárást. Az ingatlan haszonélvezőjéhez hasonlóan a telki szolgalmat jogosultja sem indíthat igénypert, a Vht. 137. §-a értelmében ugyanis a végrehajtás alá vont ingatlant megszerző új tulajdonos tulajdonjogát e jogok továbbra is terhelik, azaz e jogok jogosultjait a végrehajtás során sérelem nem éri. Ugyanakkor alapot teremt az igényper megindítására az ingón, kamatozó követelésen, más hasznat hajtó jogon fennálló haszonélvezet, a használat joga, továbbá ingón fennálló bérleti és haszonbérleti jog, a vételi jog, valamint az érvényes adásvételi szerződésen alapuló kötelmi jogcím. Az ingatlan bérlője azonban nem indíthat alapos igénykeresetet. A követelés engedményezése azonban alapot teremthet a végrehajtási igényper megindítására abban az esetben, amennyiben a követelés mértéke és fennállta kétséget kizáróan megállapítható. Vételi jog esetén ezen jog gyakorlása során az adásvételi szerződés létrejön, a tulajdonjog azonban ingó dolog esetén kizárólag a dolog átszállásával száll át a vevőre. A vételi jog gyakorlásával keletkezett kötelmi igény megelőzi az ezt követően harmadik személy által érvényesített végrehajtási igényt. Ha az opciós jog gyakorlása és a dolog birtokba adása között kerül sor a foglalásra, a végrehajtási igényper megindítható (BDT2007. 1546.). Egy másik döntés is azt rögzíti, hogy ugyan a vételi jog gyakorlása esetén is csak a birtokba adással száll át a vételi jog jogosultjára a tulajdonjog, de a vételi jog közlésének időpontjában a tulajdonos rendelkezési joga megszűnik a dolog felett, s a dolog kikerül a tulajdonos végrehajtható vagyona köréből.⁸

A BDT2001. 463. számú döntés rögzíti, hogy a Pp. 371. § (1) bekezdéséből következően nem kizárólag a tulajdonjog alapján van lehetőség a végrehajtási igényper megindítására, hanem más olyan jog alapján, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek akadálya lehet. A döntés alapján annak volt jelentősége, hogy az adásvételi szerződést az alperesi végrehajtást kérő

⁷ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek; In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatásához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 416-418. o.

⁸ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek; In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatásához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 419-420. o.

végrehajtási jogának ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése előtt megkötötték, vagyis a kötelmi igényük korábban keletkezett, mint az alperesi jogelőd végrehajtási joga. Az ingatlan-nyilvántartáson kívül jogot szerző pl. elbirtoklással, ráépítéssel megszerzett tulajdonjogára hivatkozással is indíthat igénypert.⁹ A BDT2002. 636. számú döntés egyértelműen fogalmaz abban a kérdésben, hogy az „ingatlan tulajdonjogának megszerzéséhez a tulajdonosváltásnak az ingatlan-nyilvántartásban való, konstitutív hatályú bejegyzése is szükséges, a bejegyzés megtörténteig - érvényes szerződés esetén - a bejegyzésre irányuló kötelmi jogosultság keletkezik. Végrehajtási igényperben - a tulajdonosváltás átvezetése hiányában - a jogosult tulajdonjog alapján a lefoglalt ingatlan foglalás alóli feloldását nem kérheti, hanem azt kell vizsgálni, hogy a lefoglalt ingatlanra más olyan jog keletkezett-e - a tulajdonjog bejegyeztetésére irányuló kötelmi igény formájában -, amely a végrehajtásnak akadályát képezheti. Törvény nem szabályozza, nem dönti el, hogy a tulajdonjog bejegyzése iránti kötelmi igény, vagy pedig a bejegyzett végrehajtási jog közül melyik minősül erősebb jogcímnek, ezért az adott ügy körülményeit mérlegelve dönthető el az erősebb jogcím kérdése. Általában az érvényes és teljesített adósvételi szerződés alapján a birtokkal is megerősített jogcím olyan kötelmi jogosultságot keletkeztet a tulajdonjog ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzéséhez, amely erősebb a végrehajtási jognál. Nem kizárt azonban, hogy a kétféle jogcím összemérése során más esetben, más körülmények között a végrehajtást kérő végrehajtási joga bizonyul erősebbnek, mint a kötelmi jogon alapuló, tulajdonjog bejegyzése iránti jogcím.”¹⁰ A BDT.2011. 2440. számú döntés rögzíti, hogy „végrehajtási igényperben a jogosult a vagyontárgy foglalás alóli feloldását nemcsak a tulajdonjoga, hanem más olyan joga alapján is követelheti, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek akadály. Olyan esetben, amikor az adósvételi szerződés tartalmának megfelelő lényeges körülmények tartósan megvalósultak, csupán az ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre nem került sor, a később keletkezett végrehajtási jognál a birtokkal megerősített érvényes kötelmi jogcím erősebbnek minősül.”¹¹ Az adósvételi szerződéssel kapcsolatos lényeges körülmények megvalósulásának körében pl. a vételár igazolt kifizetése, a birtokba lépés, az átruházási illeték megfizetése, az ingatlan közterheinek viselése bír jelentőséggel. Ugyanakkor a tulajdonjog ingatlan-nyilvántartási bejegyzése iránti igény kötelmi igény, amely az adósvételi szerződés megkötésének időpontjától számított öt év elteltével elévül.¹²

⁹ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek; In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 420. o.

¹⁰ BDT2002. 636.

¹¹ BDT2011. 2440.

¹² BH2000. 396.

Fontos változás, hogy amennyiben olyan vagyontárgyat foglalnak le az adós tartozása fejében, amelyet az adós tulajdonjog-fenntartással vásárolt meg, a Ptk. 368. § (2) bekezdése értelmében a vevő a tulajdonjog-fenntartás hatályossága idején a dolgot nem idegeníthette el és nem terhelhette meg. E szabályból az következett, hogy az eladó a tulajdonjog-fenntartásra hivatkozással pert indíthatott. Az új Ptk. 6:126. § (3)-(4) bekezdése alapjaiban alakította át a tulajdonjog-fenntartás intézményét, mely szerint az ingatlanra vonatkozó tulajdonjog-fenntartást az eladó köteles a tulajdonjog-fenntartás tényének és a vevő személyének a feltüntetésével az ingatlan-nyilvántartásba feljegyeztetni. Ha ugyanis a nyilvántartásból a tulajdonjog fenntartása kiderül, úgy az adott vagyontárgy a Vht. 86. (2) bekezdése alapján már nem lesz foglalható. Nyilvántartásba vétel hiányában a vevőtől jóhiszeműen ellenérték fejében szerző megszerzi átruházással az ingó dolog tulajdonját, azaz ezen rendelkezés áttöri a nem tulajdonostól való tulajdonszerzés hiányát.

II.3. A végrehajtási igényper tárgya

Petrik Ferenc álláspontja szerint az igényperben a lefoglalt ingóság vagy ingatlan foglalás alóli feloldását lehet kérni, továbbá a Vht. 110. §-a alapján lefoglalt követelés feloldását.¹³ Az igényper tárgya tehát a végrehajtás során lefoglalt vagyontárgy.

A vagyontárgy fogalmát azonban szabatosan sem a Pp., sem a Ptk. nem határozta meg. A Ptk. kizárólag utalást tartalmazott a tekintetben, mit értett ezen törvény a vagyontárgy alatt. A Ptk. 266. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésekből levezethetően a jogszabály vagyontárgy alatt a vagyont alkotó dolgot, jogot és követelést értette. Az új Ptk. ezt a meghatározást vette át, amikor a 8:1. § 5. pontban meghatározza, hogy a vagyontárgy a dolog, a jog, a követelés.

A Kúria több döntésében is foglalkozott azon kérdéssel, hogy a bankszámlapénzre, azaz a banknál vezetett számla pozitív egyenlegére vonatkozóan végrehajtási igényper indítható-e.¹⁴ Dologi jogi szempontból pénz alatt a fizikai formában létező, birtokba vehető pénzt értjük, amely törvényes fizetőeszközként szolgál. Ezzel szemben a bankszámlapénz a bankkal szembeni követelés, a banknál vezetett számla pozitív egyenlege, amely ilyen formában kötelmi igény, és amelyen a bankszámla

¹³ Petrik Ferenc: Végrehajtási perek. In Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára. Második kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 584. o.

¹⁴ Pfv.I.21.002/2014/6., Pfv.I.21.244/2014/5.

felett rendelkezni jogosult személy tulajdonjoga nem áll fenn. Mivel tehát a bankszámlán lévő pénz jogi szempontból a bankkal szemben fennálló követelés, ezért nem lehet tulajdonjog tárgya.¹⁵ Ennek eredményeként a bankszámlapénz, mint a bankkal szemben fennálló követelés, végrehajtási igényper tárgya sem lehet. A Vht. 79/C. § (3) bekezdése is erősíti ezt a szabályt, amikor kimondja, hogy közös bankszámlán lévő bankszámlapénz esetén nem igényper, hanem az igényperre vonatkozó szabályok szerinti per indítható.

II.4. Az igényper felperese

Klasszikus értelemben a végrehajtási igényper felperese lehet:

- az, aki a vagyontárgyra tulajdonjoga alapján tart igényt,
- az, aki a lefoglalt vagyontárgyra más olyan joga alapján tart igényt, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek akadálya.¹⁶

Ezen túlmenően felperes lehet az igényperben:

- az a házastárs, akinek a felelőssége csak a közös vagyomból rá eső hányad erejéig áll fenn, igényt tarthat a lefoglalt különvagyon tárgyára¹⁷,
- a nem adós házastárs, ha különvagyont, valamint a házastársi vagyontársasághoz tartozó vagyontárgyat foglaltak le, igényperrel kérheti a különvagyontárgy foglalás alóli feloldását, valamint a vagyontárgy foglalás alóli feloldását a közös vagyomból rá eső hányad értékéig¹⁸,
- az adós abban az esetben, ha a követelés kielégítéséért csak meghatározott vagyontárgyakkal felel, de a végrehajtás során egyéb vagyontárgyait is lefoglalják¹⁹,
- közös tulajdonban lévő vagyontárgy lefoglalása esetén bármelyik tulajdonostárs önállóan is pert indíthat, nem kötelező valamennyi tulajdonostárs felperesként való perben állása. Ebben az esetben a felperes nemcsak a saját tulajdoni hányadának feloldását, hanem az egész vagyontárgy foglalás alóli feloldását kérheti. Ha a foglalás a közös tu-

¹⁵ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek; In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatásához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016., 425.o.

¹⁶ Pp. 371. § (1) bekezdés

¹⁷ Pp. 371. § (2) bekezdés

¹⁸ Pp. 379. § (1) bekezdés

¹⁹ Ptk. 7:96. § (1) bekezdés és 5:86. §

lajdonnak csak egy meghatározott részére történik, akkor csak ennek a résznek, hányadnak a tulajdonosa indíthatja meg az igénypert.²⁰

Az aktív perbeli legitimációval kapcsolatos szabályozás azonban bizonyos esetekben kizárja az igényper indításának lehetőségéből:

- azt, aki a végrehajtandó tartozásért az adóssal egysorban felel (főkötelezett, készfizető kezes)²¹,
- az ingatlan haszonélvezőjét, aki a haszonélvezeti jog alapján ingatlan-igénypert nem indíthat²²,
- a végrehajtást kérőt,
- az adóst²³.

Aki a tartozásért az adóssal egysorban felel, nem indíthat végrehajtási igénypert. Ez a szabály nem csak a főkötelezettre, hanem a készfizető kezesre is érvényes. Az egyszerű kezes azonban jogosult végrehajtási igényper kezdeményezésére, mivel felelőssége az adóséhoz képest másodlagos.²⁴ Az ingatlan haszonélvezője ingóság, követelés, valamint jog iránt indíthat igénypert, ingatlanigénypert azonban azon okból kifolyólag nem, mivel a végrehajtás alá vont ingatlant megszerző tulajdonos tulajdonjogát terheli az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett haszonélvezeti jog, valamint a törvényen alapuló haszonélvezeti jog akkor is, ha nincs az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezve, azaz a végrehajtás során bekövetkező tulajdonosváltástól függetlenül az ingatlanon fennálló haszonélvezeti jog fennmarad. A végrehajtást kérő azon oknál fogva sem lehet felperes az igényperben, mivel ő végrehajtási ügy ura, bizonyos korlátok között az ő rendelkezési jogának gyakorlásától függ, hogy a végrehajtás mely vagyontárgyakra folyjék. Az adós pedig harmadik személy vagyontárgyának lefoglalását végrehajtási kifogás keretén belül nem kifogásolhatja, ebből kifolyólag igényper indítására sem ő, hanem a harmadik személy jogosult.²⁵

²⁰ Pp. 372. § (1) bekezdés

²¹ Pp. 371. § (3) bekezdés

²² Pp. 371. § (3) bekezdés

²³ BH1996. 374.

²⁴ Vida István: Végrehajtási perek; In: Németh János - Kiss Daisy (szerk.): A Polgári perrendtartás magyarázata 2., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2010., 1437. o.

²⁵ BH1998. 493.

Mivel a végrehajtási igényper a tulajdonjog védelmének polgári jogi eszköze, ezért a felperes a tulajdonjoga avagy más joga alapján indíthat igénypert. A felperesnek keresetőségi joga tekintetében tehát a tulajdonjogát kell bizonyítania, mely a szerzés igazolásával történik.²⁶

A közös tulajdonban lévő vagyontárgy iránt igénypert bármelyik tulajdonostárs önállóan is jogosult indítani, akár egy meghatározott tulajdoni hányad tekintetében is (pl. ingatlannál). A többi tulajdonostársat ilyenkor ezen jog nem illeti meg. Az igényperetek tekintetében a fenti szabály a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 146. §-ával van összhangban, mely szerint a tulajdonjog védelmében bármelyik tulajdonostárs önállóan is felléphet.²⁷

II.5. Az igényper alperese

Az igényper alperese az, akinek érdekében áll a foglalás hatályban való fenntartása, ez pedig főszabály szerint a végrehajtást kérő. Ha pedig a vagyontárgyat több végrehajtást kérő követelésének végrehajtása végett foglalták le, az igénypert mindegyik végrehajtást kérő ellen meg kell indítani.²⁸ Ez utóbbi esetben az alperesi oldalon egységes pertársaság jön létre.²⁹ Ha pedig a felperes a keresetlevelében nem a végrehajtást kérőt, avagy a második esetben nem valamennyi végrehajtást kérőt tünteti fel a keresetlevelében, a keresetlevelet a Pp. 130. § (1) bekezdés g) pontja alapján idézés kibocsátása nélkül el kell utasítani.

Ugyanakkor a Kúria Pfv.I.20.347/2014/6. és Pfv.I.20.723/2012/4. sorszám alatti ítéletében rögzítette, hogy a felperesek mindkét végrehajtást kérő alperes vonatkozásában kérték az ingatlan foglalás alól történő feloldását, azonban az I. és II. rendű alperesekkel szemben előterjesztett igénykeresetek tárgyi keresethalmazatot alkottak, hiszen a követelések két különböző jogviszonyból származtak. Ennek következtében az alperesek kizárólag a Pp. 51. § c) pontjának megfelelő egységes pertársaságot alkottak. Ezen határozatok értelmében megállapítható, hogy a gyakorlat a megindult végrehajtási eljárásonként külön-külön követeli meg a végrehajtást kérők perben állását.

²⁶ Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1436. o.

²⁷ Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1438. o.

²⁸ Pp. 372. § (2) bekezdés

²⁹ Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1438. o.

Annak azonban nincs akadálya, hogy a felperes a vagyontárgyat csak egy meghatározott végrehajtási eljárás alól mentesítse a foglalás alóli feloldás igénylésével.³⁰

Speciális, valamint 2012. március hó 15. napjától megváltozott szabályok érvényesülnek a Vht. 10. § d) pontjában meghatározott bűnügyi követelések végrehajtása esetében. A 2012. március hó 15. napjától hatályos szabályok alapján ugyanis az állam nevében a követelés jogosultjaként eljárni jogosult ellen kell megindítani, nem pedig az igazságügyért felelős miniszter ellen. Az állam nevében a követelés jogosultjaként az esetek döntő többségében a bíróságot kell érteni, néhány esetben pedig a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-t. A változtatás jogpolitikai indoka az volt, hogy a jogszabály korábbi szövegezése nem tükrözte a bírósági szervezet közjogi helyzetét, valamint, hogy a bíróságok az ilyen jellegű igénypereken korábban is beavatkozóként vettek részt. Az ügyekről releváns információval ők rendelkeztek, és a perben jogi érdekelttségük nekik, és nem a teljesen érdektelen minisztériumnak volt.

Bűnügyi zárlat esetén - amennyiben azt a sértett polgári jogi igényének biztosítása érdekében rendelték el - az igénypert a sértett (magánfél) ellen kell megindítani.³¹

Közigazgatási végrehajtás során történt foglalás esetén az igényper alperese a végrehajtást elrendelő szerv. Legtöbb esetben ezen szerv a követelés jogosultja, ezért végrehajtást kérőnek is tekinthető. Adóügyi (társadalombiztosítási) végrehajtási ügyben az igénypert az elsőfokú adóhatóság ellen kell megindítani.³² Az ilyen igényperben vizsgálni kell az adóhatóság, illetve a társadalombiztosítási szerv perbeli jogképességét. Csak a jogszabály kifejezett rendelkezése esetén perelhető olyan szerv, amelynek a jogszabály értelmében nincs jogképessége. Ha ugyanis a végrehajtást olyan szerv rendelte el, amelynek nincs perbeli jogképessége, a felettes szervét kell alperesként perelni, amely jogképes.³³

³⁰ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek; In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 414. o.

³¹ Pp. 372. § (4) bekezdés

³² BH1996. 664., BH 2000. 443.

³³ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek; In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 415. o.

Házastársi vagyontársaság esetében, amennyiben az adós az igénylő felperes házastársa, akkor az igényperre ellene is meg kell indítani. Ez a szabály az élettársak közös tulajdonában álló vagyontárgy lefoglalása esetén is irányadó.³⁴

A Pp. 372. §-a konkrétan meghatározza azon személyek körét, aki, illetve akik ellen a felperesnek az igényperre meg kell indítania. Ha a felperes nem az állam nevében a követelés jogosultjaként eljárni jogosultat vagy a sértettet (magánfelet) jelöli meg alperesként a keresetlevélben, és a bíróság felhívása ellenére sem vonja perbe az állam nevében a követelés jogosultjaként eljárni jogosultat vagy a sértettet (magánfelet), a bíróság a keresetlevelet ebben az esetben is a Pp. 130. § (1) bekezdés g) pontja értelmében idézés kibocsátása nélkül elutasítja.³⁵

II.6. A perindítási jogosultsággal kapcsolatos kérdések, a perbeli legitimáció

A perindítási jogosultság kérdése szintén több probléma forrása az igényperreknél. Az aktív perbeli legitimáció vizsgálatánál ugyanis nem mellőzhető az, hogy az igénylő rendelkezik-e a lefoglalt vagyontárgyon tulajdonjoggal, vagy más olyan joggal, ami a végrehajtás során történő értékesítésnek akadálya lehet. Ilyen jog hiányában ugyanis igényper egyáltalán nem indítható. A perbeli legitimáció fennállása ezért sokszor magának a tulajdonosi igénylői pozíciónak a tényleges vizsgálatával kapcsolódik össze, és ez utóbbiak hiánya értelemszerűen a kereset elutasítást vonja maga után. Vannak azonban olyan esetek, amikor a foglaláskor még maga a tulajdonszerzés vagy az értékesítés akadályát jelentő egyéb jog fennállta is bizonytalan, az igényper megindítása azonban már indokolt lenne.

Az Legfelsőbb Bíróság a Pfv.I/A.20.095/2002/7. számú végzésében rámutatott, hogy a végrehajtási igényperben, ha a tulajdonosként fellépő fél tulajdonszerzésének érvényessége körében külön eljárás folyik, annak lezárása nélkül az igényper megindítójának perbeli jogosultságát elfogadni nem lehet. Az irányadó tényállás szerint az I. r. alperessel szemben a végrehajtást kérő tartozást elismerő közjegyzői okirat záradékoltatásával indította meg a végrehajtási eljárást. A végrehajtási eljárás során a végrehajtást kérő jogutódja a per felperese lett. Az eljáró önálló bírósági végrehajtó

³⁴ BH1984. 498.

³⁵ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatásához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 415. o.

megállapította, és végrehajtás alá vonta az I. r. alperes tulajdonában volt ingóságokat, lefoglalta továbbá ingatlanait is. 1998. augusztus 15. napján a végrehajtást kérő és az adós közös kérelmükben kérték a lefoglalt ingóságok és a fenti telephely árverésen kívüli, árverési hatállyal történő értékesítését a felperes részére. Az eljáró végrehajtó az ingó- és a fenti ingatlanvagyonot árverési hatállyal, 1998. szeptember 3-án és szeptember 9-én adta át a felperes részére, majd a végrehajtás az adós felszámolására figyelemmel az illetékes bíróság megszüntette. Időközben az árverési hatályú vagyonátadást igénylők képviselőjeként eljáró magánszemélyekkel szemben büntetőeljárás indult, amelynek során az APEH Bűnügyi Igazgatósága által a gyanúsítottól lefoglalt vagyontárgyak foglalását a nyomozóhatóság megszüntette, és a vagyontárgyak zár alá vételéről intézkedett a Be. 106. § (1) és (2) bekezdése alapján, az előterjesztett polgári jogi igény biztosítása végett. A felperes keresetében a zár alá vett vagyontárgyak foglalás alóli feloldását kérte. Ezt azzal indokolta, hogy a vagyontárgyak tulajdonjogát megszerezte, és ő, mint tulajdonos a büntető eljárásban nem érintett. Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Az elsőfokú bíróság a másodfokon a jogi indokolás részbeni kiegészítésével helybenhagyott ítéletével a zár alá vett ingóságokat és ingatlant a foglalás alól feloldotta. A felperest az árverés hatályával történő árverésen kívüli vagyonátadásra figyelemmel tulajdonosnak tekintette és a feloldó rendelkezését azzal indokolta, hogy a büntető eljárás során foglalásra kerülhetnek olyan vagyontárgyak is, amelyek nem a terhelt tulajdonában vannak.³⁶ A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint azonban az ügyben ítélet még nem volt hozható, mert végrehajtási igényperben az igényt előterjesztőnek a zár alól feloldani kért vagyon tulajdonjogát és az azonosságot kell bizonyítania. Jelen esetben a bíróság a tulajdonjogot igazoltnak fogadta el, abból a tényből kiindulva, hogy a felperes árverési értékesítés nélkül, de árverési hatállyal történő végrehajtói vagyonátadás alapján szerzett tulajdonjogot. Utalt a másodfokú bíróság az ítéletében arra, hogy az I.r. alperes más bíróság előtt keresetet terjesztett elő, amelyben annak megállapítását kérte, hogy a felperes és az I.r. alperes között a végrehajtási eljárás során létrejött, az I.r. alperes tulajdonszerzésére vonatkozó megállapodás érvénytelen, ezért az eredeti állapotot kell helyreállítani. Hivatkozott a bíróság arra is, hogy ebben az ügyben az elsőfokú bíróság már ítéletet hozott, amelyben az I.r. alperes keresetét elutasította és megállapította, hogy a felperes tulajdonjoga a végrehajtó intézkedésén alapszik, az - a végrehajtási eljárásban mutakozó esetleges jogsértések miatt - a szerződés érvénytelenségére vonatkozó szabályok alapján nem támadható. Azonban a perben a felperes keresetőségi joga attól függ, hogy

³⁶ Be. 101. § (1) bekezdés

a tulajdonjog átszállásának kérdését véglegesen rendezte-e. Annak a pernek az érdemi jogerős befejezése előkérdése a jelen per felperese perlési jogosultsága megállapításának, ezért akkor járt volna el helyesen a bíróság, ha az eljárást az érvénytelenség vonatkozásában megindított eljárás jogerős befejezéséig felfüggeszti.

Fontos e körben még kitérni a passzív perbeli legitimációra is, a Pp. 372. §-a ugyanis tartalmazza az ezzel kapcsolatos szabályokat. Az itt felsorolt esetekben a felperesnek meghatározott személyek ellen kell megindítania a pert. Ha Pp. 372. (2) bekezdése értelmében több végrehajtást kérő van, az ügyben a pert mindegyik ellen meg kell indítania. Ha a (3), illetve (4) bekezdés alapján indítandó perben a felperes nem az állam nevében a követelés jogosultjaként eljárni jogosultat vagy a sértettet (magánfelet) jelöli meg alperesként a keresetlevélben, és a bíróság felhívása ellenére sem vonja perbe az állam nevében a követelés jogosultjaként eljárni jogosultat vagy a sértettet (magánfelet), a bíróság a keresetlevelet a Pp. 130. § (1) bekezdés g) pontja értelmében idézés kibocsátása nélkül el fogja utasítani.

II.7. A végrehajtási igényperben eljáró bíróság

A Pp. 373. §-a nemcsak az igényperre kizárólagos illetékességi szabályt határozza meg, hanem a járásbíróság hatáskörét is rögzíti ezen perek tekintetében. A Pp. 23. § (1) bekezdés a) pontjában szereplő hatásköri szabály nem alkalmazható akkor sem, ha a foglalás alól feloldani kért vagyontárgy értéke a 30 millió forintot meghaladja, az igényper ugyanis nem minősül vagyoni jogi pernek.

Ha a végrehajtás során történő foglalás több járásbíróság területén történt, a végrehajtási igényperre mindegyik járásbíróság azoknak az ingóknak a tekintetében lesz kizárólag illetékes, amelyeket az ő területén foglaltak le. A foglalás helye általában egyértelmű, amennyiben a végrehajtó helyszíni eljárás keretén belül foglalja le az adott vagyontárgyat. Amennyiben azonban követelés, avagy vagyoni értékű jog, valamint gépjármű-nyilvántartási adatok alapján történő lefoglalására kerül sor, úgy a foglalás helye a foglalási jegyzőkönyv kiállításának helye, azaz a végrehajtó székhelye.

Ingatlan esetén más a helyzet. Az ingatlan lefoglalása a végrehajtási jog ingatlan-nyilvántartási bejegyzésével valósul meg, ezért ebben az esetben a bíróság illetékességét a végrehajtási jogot bejegyző ingatlanügyi hatóság székhelye állapítja meg. Korábban ismert volt ezzel ellentétes álláspont is, mely az ingatlan fekvése szerinti járásbíróságot tekintette illetékesnek ezen perekben. A Pécsi Ítéltábla azonban BDT2015. 3388. számú határozatával megerősítette azt a gyakorlatot, mely szerint az ingatlan lefoglalása a végrehajtási jog ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzésével, és nem a végrehajtó megkeresésének kiadásával valósul meg, ezért a foglalás helye az eljáró ingatlanügyi hatóság székhelye.³⁷

A kialakult gyakorlat szerint, ha több olyan vagyontárgy kerül lefoglalásra, amely a házassági vagyonközösséghez tartozik, és a foglalások más-más bíróság illetékességi területén történtek, úgy a felperes bármelyik foglalás helye szerint illetékes járásbíróságon megindíthatja az ún. házassági vagyonközösségi igénypert, és ilyen esetben a keresetlevél benyújtásától a per folyamatban léte alatt ugyanazon házassági vagyonközösséghez tartozó újabb vagyontárgyra vonatkozó igény már csak ugyanabban a perben érvényesíthető.³⁸

II.8. Az igényper megindításának határideje

Az igényper megindítását a jogszabály nem köti határidőhöz. Ugyanakkor lényeges különbség van a halasztó hatályú és a nem halasztó hatályú igényper között.

Halasztó hatályú igényper megindítására az alábbi esetekben kerülhet sor:

- ha az ingóság foglalásától számított 8 napon belül indítanak igénypert [Vht. 115. § (2) bekezdése],
- ha az ingatlanügyi hatóságnak az ingatlanra vonatkozóan a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozatát a végrehajtó részére kézbesítik, s ettől az időponttól számított 8 napon belül indítanak igénypert [Vht. 139. § (2) bekezdés], valamint
- ha meghatározott ingóság kiadása iránt végrehajtási eljárásban a végrehajtó

³⁷ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 428. o.

³⁸ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 429. o.

a végrehajtást kérő részére a meghatározott ingóságot átadja, olyan időpontban nyújtják be a bírósághoz a keresetlevelet, hogy az ingóság átadásától számított 15 napon belül a bíróságtól értesítést kapjon a végrehajtást kérő az igényperről. Petrik Ferenc álláspontja szerint ebben az esetben akkor halasztó hatályú az igényper, ha a pert a meghatározott ingóságnak a végrehajtást kérő részére történt átadásától számított 15 napon belül indították meg. Vida István álláspontja szerint, ha a nyolc napnál később benyújtott igénykeresetről még a tizenötödik napon értesítést kap az alperes végrehajtást kérő, a halasztó hatályú igényper jogkövetkezményei ilyenkor is beállnak.³⁹

A halasztó hatályú igényper megindításáról a bíróság a Pp. 376. § (1) bekezdése alapján a bírósági végrehajtót haladéktalanul tájékoztatni köteles. A bíróság további intézkedéséig ilyenkor a végrehajtó a feloldani kért vagyontárgy tekintetében további végrehajtási cselekményeket nem végezhet. A végrehajtó a Vht. 115. § (2) bekezdése és a Vht. 139. § (2) bekezdése értelmében az igényelt vagyontárgy, illetve ingatlan értékesítése iránt az igényper jogerős befejezése után intézkedhet, kivéve, ha a bíróság a lefoglalt vagyontárgyat feloldja a foglalás alól. A végrehajtást kérő részére is kötelezettséget ír elő a Vht. 178. § (2) bekezdése, amikor kimondja, hogy ha a meghatározott ingóság kiadásától számított 15 napon belül igényperről kap értesítést a bíróságtól, abban az esetben a per jogerős befejezéséig gondosan meg kell őriznie az ingóságot.

Az igényper mindaddig megindítható, amíg a végrehajtási ügyben eljáró bíróság a lefoglalt vagyontárgy foglalás alóli feloldásáról vagy az értékesítése során befolyt összeg kiutalásáról intézkedni tud. Ha ez a lehetőség már nem áll fenn, a harmadik személy legfeljebb kártérítés iránt indíthat keresetet azzal szemben, akinek az eljárását sérelmesnek tartja.⁴⁰

Sajátos a helyzet akkor, amikor a tulajdonos tévesen indít igénypert a tulajdona visszaszerzése érdekében, mert ez az eljárás már eredményre nem vezethet. Ennek legegyszerűbb magyarázata az, hogy a végrehajtó a foglalásról kellő időben tájékoztatja a tulajdonost, aki viszont az igénypert az értékesítés, illetve a vételár kiutalását követően indítja meg. Az igénypert azonban csak olyan vagyon vonatkozásában lehet előterjeszteni, ami - illetve aminek az ellenértéke - a kereset

³⁹ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 429-430. o.

⁴⁰ BH2013. 274.

benyújtásakor még nem került ki a végrehajtó rendelkezése alól. A Pfv.I.20.885/2012/6.számú ítéletében a Kúria fejtette ki a fentiekkel összecsengő azon álláspontját, hogy a vételár kiutalását követően már nem igénypert kell indítani, hanem az adóssal szemben jogalap nélküli gazdagodás címen keresettel lehet a lefoglalt vagyon ellenértékét követelni. A döntés szempontjából irányadó tényállás szerint a felperes a 2010. február 25-én megkötött kölcsönszerződés alapján 3,8 millió forint kölcsönt nyújtott a perben nem álló adósnak személygépkocsi megvásárlásához. Az adós a kölcsönszerződés biztosítékeként az általa megvásárolt gépkocsira vételi jogot engedett a felperes részére, a vételi jog biztosítására pedig a szerződő felek kikötötték a gépkocsi elidegenítési és terhelési tilalmát. A felperes 2010. december 6-án felmondta a kölcsönszerződést, ugyanezen a napon kelt nyilatkozatával gyakorolta vételi jogát, és felhívta az adóst a gépjárműnek, tartozékainak, valamint okmányainak a kiadására. Az adós élettársa 2010. december 10-én átvette a felmondást, azonban a gépjármű nem került a felperes birtokába. Az alperes kérelmére az adós ellen indult végrehajtási eljárásban a végrehajtó 2011. január 20-án lefoglalta az előbbieken említett személygépkocsit. A felperes a végrehajtó tájékoztatása alapján 2011. január 25-én értesült a foglalásról. A végrehajtó 2011. január 28-án ingóárverést tűzött ki 2011. március 1. napjára, azonban 2011. február 22-én a végrehajtási eljárás résztvevőinek kívánságára 3 millió forint vételáron árverésen kívül értékesítette a gépkocsit, és a 3 millió forintból a 745.044,- forint végrehajtási költség, valamint a 63.790,- forint általános költségátalány levonása után fennmaradt összeget kifizette az alperesnek. A felperes 2011. március 21-én előterjesztett keresetében a gépkocsi 3 millió forint vételárának megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Keresetének jogalapjaként a Pp. 371. § (1) bekezdését, valamint a Pp. 377. § (2) bekezdését jelölte meg, és arra hivatkozott, hogy kötelmi igénye megelőzte a végrehajtási igényt, az akadályát képezte a gépkocsi értékesítésének. Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Hangsúlyozta, hogy nem jogalap nélkül gazdagodott a felperes rovására, hiszen az általa kezdeményezett és a Vht. előírásainak megfelelően lefolytatott végrehajtási eljárásban a lefoglalt gépkocsi értékesítéséből befolyt vételárat kapta meg a végrehajtótól. Az elsőfokú bíróság keresetet elutasító döntését azzal indokolta, hogy a keresetlevél 2011. március 21-i benyújtásának időpontja előtt, 2011. február 22-én megtörtént a perbeli gépkocsi árverésen kívüli értékesítéséből befolyt vételár kifizetése az alperes részére. A felperes nem érvényesítette kellő időben a lefoglalt gépkocsira vonatkozó igényét, igénykeresetét késedelmesen, jóval a foglalásról való tudomásszerzése után terjesztette elő, amikor már megtörtént a befolyt vételár kifizetése.

Az elsőfokú bíróság további indokai szerint a felperes a végrehajtási eljárásban nem kaphat kárpótlást, és az alperes ellen sem érvényesíthet igényt: az alperes, mint végrehajtást kérő részére nem történt tartozatlan fizetés, és az sem állapítható meg, hogy az alperes alaptalanul gazdagodott volna a felperes terhére. A felperes az adóstól követelhet kártérítést azon az alapon, hogy az adós tartozását a felperes vagyontárgyából hajtották be. A felperes fellebbezését elbíráló másodfokú bíróság helyt adott a keresetnek: megváltoztatta az elsőfokú bíróság ítéletét, és az alperest 3 millió forint megfizetésére kötelezte a felperes javára. A jogerős ítélet indokolása szerint a felperes vételi jogát a 2010. december 6-án kelt és az adóshoz 2010. december 10-én megérkezett nyilatkozattal gyakorolta, amelynek eredményeként ugyan nem szerezte meg a gépjármű tulajdonjogát (hiszen annak átadása nem történt meg), de olyan kötelmi jogosultsága keletkezett, amely a gépkocsi végrehajtás során történő értékesítésének az akadályát képezte, így alappal kérhette volna a gépjármű foglalás alóli feloldását. A gépjárművet - árverésen kívül - még azt megelőzően értékesítették, hogy a végrehajtási igénypert megindíthatta volna, ezért a Pp. 377. § (2) bekezdése értelmében a gépkocsi értékesítéséből befolyt vételárra tarthat igényt. Rámutatott a másodfokú bíróság: amennyiben a végrehajtás során befolyt összeget már teljes egészében a végrehajtást kérő követelésének a kielégítésére fordították, és ezért a vételárnak megfelelő összeg kiutalására nincs lehetőség, a bíróságnak a végrehajtást kérő alperest kell köteleznie, hogy fizesse meg az igénylő felperes részére azt az összeget, amely a lefoglalt vagyontárgy értékesítéséből folyt be. A Kúria ítéletével a jogerős határozatot hatályon kívül helyezte, és az első fokú határozatot hatályában fenntartotta. Ezt azzal indokolta, hogy a Pp. ugyan az igénykereset megindítására nem állapít meg határidőt, de mivel az igénykereset annak lényegét tekintve a lefoglalt vagyontárgy foglalás alól történő feloldását teszi lehetővé, s ezáltal annak végrehajtási értékesítését akadályozhatja meg, eredményes igénykereset csupán addig az időpontig nyújtható be, amíg erre lehetőség van, azaz a foglalás fennáll. A Pp. 377. § (2) bekezdése az időben a foglalás fennállása alatt benyújtott igénykereset elbírálásának lehetőségét hosszabbítja meg abban az esetben, amikor a lefoglalt vagyontárgy értékesítése időközben megtörtént, de az értékesítésből befolyt vételár még rendelkezésre áll. A Pp. 377. § (2) bekezdését a bírói gyakorlat kiterjesztően értelmezi: eszerint nemcsak a bírói döntés, hanem az igénykereset benyújtására is lehetőség nyílik mindaddig, amíg a pert tárgyaló bíróság az értékesítésből befolyt összeg kiutalásáról intézkedni tud. Abban az esetben, ha az igénykereset benyújtása időben történt, azonban a bírósági határozat meghozatalának

időpontjára a végrehajtás során befolyt összeget már a végrehajtást kérő részére kifizették, a bíróság a pereszes alperest annak az összegnek a megfizetésére kötelezheti, amely a vagyontárgy értékesítéséből hozzá befolyt. Az igényper lényegéből ered ugyanakkor az a következmény is, hogy az igénykereset nem vezethet sikerre, ha a benyújtása a lefoglalt vagyontárgy végrehajtási értékesítéséből befolyt összeg felosztását követően, a végrehajtási eljárás befejeződése után történt, hiszen ekkor már nincsen lehetőség sem a foglalás feloldására, sem a vételár kezelt vételár kifizetésére. Osztotta a Kúria az elsőfokú bíróság álláspontját a tekintetben is, hogy az igénykereset 2011. március 21-i benyújtása elkésletten, a végrehajtási eljárás 2011. február 22-i befejeződését követően történt, amikor - az előbbieken kifejtetteknek megfelelően - már nem nyújtható be eredményes igénykereset.

Kiemelte még a Kúria, hogy a végrehajtási eljárás befejezését követően az, aki egyébként igénykereset indítására jogosult lett volna, a végrehajtást kérővel szemben nem léphet fel a jogalap nélküli gazdagodás megtérítése iránti igénnyel, mivel nem valósulnak meg ennek a Ptk. 361. § (1) bekezdésébe foglalt fogalmi elemei. Ha ugyanis a végrehajtást kérő a szabályszerűen lefolytatott végrehajtási eljárás eredményeként, a végrehajtótól jutott hozzá a végrehajtás során behajtani kívánt követeléséhez, a részére történt kifizetés nem jogalap nélküli, a gazdagodás pedig nem nála, hanem az adósnál jelentkezik: az adós vagyoni előnye abban áll, hogy tartozása csökken vagy megszűnik a más tulajdonában álló vagyontárgy értékesítésének következményeként.

Külön érdekessége ennek a döntésnek, hogy a másodfokú bíróságnak a végrehajtást kérő alperesre vonatkozó érvelése - miszerint őt kell kötelezni, hogy fizesse meg az igénylő felperes részére azt az összeget, amely a lefoglalt vagyontárgy értékesítéséből befolyt - nem ismeretlen a joggyakorlatban. Ezt a fajta kötelezést akkor szokták alkalmazni, amikor az igénykeresetet még olyan időpontban terjesztik elő, amikor a foglalás még fennáll, vagy az ellenérték kifizetése még nem történt meg, azonban a per során, általában a végrehajtás felfüggesztésének hiánya miatt valamilyen okból az ítélet meghozatalakor már sem a foglalás feloldására, sem a vételár kiutalására nincs lehetőség. Ezt a gyakorlatot egyedül a Pp. igényperekhez fűzött kommentárja rögzíti⁴¹, speciálisan erre vonatkozó tételes jogi szabályozás nem ismert, a gyakorlat annak nyomán alakult ki, hogy a Pp. 377. § (2) bekezdése csak annyit tartalmaz, hogy az értékesítés esetén mindenképpen ki kell utalni a

⁴¹ Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1443. o.

vételárnak megfelelő összeget a pernyertes felperesnek, de azt nem határozza meg konkrétan, hogy ki a kiutalásra kötelezett. A Kúria Pfv.I.20.885/2012/6. szám alatti döntésében ismertetett másodfokú határozat is ezt a gyakorlatot követi.

Az utolsó esetkör is ahhoz kapcsolódik, hogy a jogosult igényperrel kívánja visszaszerezni a tulajdonát, de ennek eszköze nem lehet igényper.

II.9. A végrehajtás felfüggesztése az igényperben

A végrehajtás felfüggesztése csupán a nem halasztó hatályú igényperben merülhet fel. A végrehajtási igényperben elrendelt végrehajtás felfüggesztése esetén az igényelt vagyontárgy továbbra is lefoglalva marad, annak értékesítése iránt nem lehet intézkedni. Ahhoz hasonló állapot áll fenn, mint amikor az igénypernek halasztó hatálya van. A felfüggesztés esetén azonban nem a törvény kötelező rendelkezésén alapul, valamint nem az igényper jogerős befejezéséig tart, hanem kizárólag addig, amíg a bíróság a felfüggesztést nem szüntette meg, és mind az elsőfokú, mind pedig a másodfokú bíróság a per folyamán bármikor intézkedhet a végrehajtás folytatása iránt. A felfüggesztést továbbá csak az igényelt vagyontárgyra terjedhet ki.⁴²

II.10. Speciális eljárási szabályok a végrehajtási igényperben

A felperes által benyújtott keresetlevélnek az általános - Pp. 121. §-ában meghatározott - tartalmi elemeken felül tartalmaznia kell, hogy a végrehajtó által lefoglalt vagyontárgyak közül melyik az, amelynek a feloldását kéri tulajdonjoga vagy más olyan joga alapján, amely az értékesítésnek akadálya, a jogalapot, amelyre alapítja a foglalás alóli feloldás iránti igényét, meg kell nevezni a foglalást végző végrehajtót, a végrehajtási ügyszámot, valamint azt is, hogy mikor, illetve hol történt a foglalás, célszerű csatolni a foglalási jegyzőkönyv másolatát, csatolni kell továbbá a vagyontárgy azonosításához szükséges, illetve a felperes tulajdonjogát, egyéb értékesítést akadályozó jogát alátámasztó okiratokat, határozott kereseti kérelmet kell előterjeszteni. A határozott kereseti kérelem irányulhat a vagyontárgy foglalás alóli feloldására, a hasznélvező (használati joggal bíró) felperes keresetlevelében annak megállapítására, hogy a vagyontárgyat a

⁴² Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1439. o.

haszonélvezeti (használati) jog megszűnése után lehet értékesíteni [Pp. 377. § (3) bekezdés], házassági vagyoni jogi igényperben a felperest megillető hányad értékének megfelelő meghatározott vagyontárgyak foglalás alóli feloldására, illetve a felperes által vállalt, az őt megillető hányad értékét meghaladó értékkülönböt megfizetésére, valamint ha az értékesítés már megtörtént, az igényelt vagyontárgy értékesítéséből befolyt vételárnak megfelelő összeg kiutalására.⁴³ Bármely elem kihagyása a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítását vonja maga után.

Speciális a pertárgyérték meghatározása tekintetében is a végrehajtási igényper, a felperesnek ugyanis figyelemmel kell lennie a Pp. 24. § (2) bekezdésében foglaltakra, mely szerint a követelés összege, illetve a foglalás alól feloldani kért vagyontárgyaknak a végrehajtó által megállapított becsértéke közül az alacsonyabb lesz a per tárgyának értéke. Ugyanakkor nem érvényesül a Pp. 25. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezés, a pertárgyértékbe tehát beszámít a főkövetelés, valamint annak a kereset előterjesztésének idejéig lejárt valamennyi járuléka. Az általános szabályoknak megfelelően a keresetlevélen az Itv. 42. § (1) bekezdés a) pontja alapján a pertárgyérték 6 %-ának megfelelő mértékű, de legalább 15.000,- Ft, legfeljebb 1.500.000,- Ft illetéket kell felperesnek lerónia.

A Pp. 149. §-a alkalmazandó abban az esetben, ha a felperes egyetlen keresetlevélben több kereseti kérelmet terjeszt elő, azaz a kereseti kérelmek időben elkülönült tárgyalása a célszerű. Arra viszont nincs lehetőség, hogy az egyes kereseti kérelmek tárgyalása az ügyön belül felfüggesztésre kerüljön.

Az eljárást hivatott gyorsítani a Pp. 376. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezés, mely szerint a halasztó hatályú igényperben a keresetlevelet az alperes részére haladéktalanul kézbesíteni kell. Két egymástól eltérő álláspont ismert a tekintetben, hogy az igénypert megindító keresetlevelet a bíróság mely meghatalmazott részére kell kézbesíteni. A PK. 148. számú állásfoglalás szerint a keresetlevél a per vitelére meghatalmazott ügyvéd részére is hatályosan kézbesíthető⁴⁴, míg a Pp. 70. § (2) bekezdése kimondja, hogy az igényperben a keresetlevelet annak a személynek kell kézbesíteni, aki a végrehajtást kérő a végrehajtás alapjául szolgáló perben meghatalmazottként

⁴³ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 433-434. o.

⁴⁴ PK. 148. számú állásfoglalás

képviselte.⁴⁵ Ezen utóbbi szabály megsértése lényeges eljárási szabálysértésnek minősül.

Végrehajtási igényperben a tárgyalás kitűzésének Pp. 125. § (1) és (3) bekezdésében foglalt szabályai, valamint a törvénykezési szünetre vonatkozó, Pp. 104/A. § (2) bekezdés c) pontjában foglalt rendelkezések nem alkalmazhatóak. Ezen túlmenően helye lehet az igényperben az eljárás szünetelésének. Az igazolási kérelem tekintetében főszabály az, hogy a felperes igazolási kérelemmel nem élhet, míg az alperes az általános szabályok szerint terjeszthet elő igazolási kérelmet.⁴⁶

A Pp. 164. § (2) bekezdése a végrehajtási igényperben különös jelentőséggel bír, hiszen a per eldöntéséhez szükséges tényeket minden esetben a felperesnek kell bizonyítania. Ennek megfelelően nem érvényesül ezen perekben a házastársi közös vagyon vétele. Hivatalbóli bizonyításnak csak a törvény külön rendelkezése esetén van helye.

A Pp. 375. §-a kimondja, hogy az igényperben nincs helye viszontkeresetnek, mely rendelkezés célja az eljárás gyorsítása. Annak azonban nincs akadálya, hogy a végrehajtást kérő alperes az igényper alapjául szolgáló szerződés érvénytelenségére, relatív hatálytalanságára, fedezetelvonó jellegére hivatkozzon kifogásában, függetlenül attól, hogy az adós az igényperben félként nem szerepel. A fedezetelvonás törvényi feltételeinek fennállását azonban a végrehajtást kérőnek kell bizonyítania.⁴⁷ Mindezek alapján még a tulajdonjog érvényes megszerzésének igazolása sem vezet feltétlenül eredményes perléshez, azaz az igényelt vagyontárgy foglalás alóli feloldásához, ha a bíróság megállapítja a jogszerzés relatív hatálytalanságát fedezetelvonás címén.⁴⁸

A Pp. 80. § (1) bekezdése is érvényesül végrehajtási igényperben, azaz az alperes elismerésére figyelemmel is hozható ítélet már az első tárgyaláson, ezáltal az Itv. 58. § (1) bekezdés c) pontjában foglalt mérsékelt illeték kedvezménye is alkalmazható. Ugyanakkor az alperes elismerésére figyelemmel kizárólag akkor lehet feloldani az igényelt vagyontárgyat a foglalás alól, amennyiben a bíróságnak nem merült fel kételye az alperesi elismerést illetően. Ha pedig a felperes bizonyítja kétséget kizáró módon, hogy a lefoglalt vagyontárgy érvényes szerződés alapján az ő tulajdona,

⁴⁵ Pp. 70. § (2) bekezdés

⁴⁶ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016. 434-435. o.

⁴⁷ BDT2011. 2460. III., BH2000. 151., BDT2002. 636.

⁴⁸ Legfelsőbb Bíróság Pfv.I/a.22.538/2001/3.

vagy azon más olyan joga van, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek akadálya, és a szerzés, szerződés relatív hatálytalanságának megállapítására sem kerül sor, a bíróság ítéletében feloldja az igényelt vagyontárgyat a foglalás alól. A házastársi vagyontársasági igényper kivételével azonban a tulajdonjog megállapítására nincs lehetősége a bíróságnak. Az igényper kereteit a jog ingatlanügyi hatósági bejegyzésre alkalmas megállapítása meghaladja, csupán a tulajdonjognak, avagy más jognak, mint keresetet megalapozó tények a tisztázása a bíróság feladata.

A Pp. 382. §-a szintén speciális rendelkezést tartalmaz, ezúttal az igényperben hozott ítélet anyagi jogerejét illetően. A hivatkozott jogszabályhely szerint az igényperben hozott ítélet jogereje kiterjed valamennyi perben álló személyre, nem terjed ki ugyanakkor a perben nem állt adósra. Az igénylő felperes és a végrehajtási eljárás adósa közötti jogviszony ugyanis nem tárgya az igénypernek, jogvitájukat külön perben érvényesíthetik.

A Vht. 383. §-ában található az igényperben hozott ítélet kézbesítésére vonatkozó különös szabály. A Pp. 219. §-ában foglalt rendelkezésen túlmenően az igényperben hozott ítéletet az ingatlanügyi hatóság részére is kézbesíteni kell a végrehajtási eljárásban bejegyzett végrehajtási jog ingatlan-nyilvántartásból történő törlése érdekében. Kézbesíteni kell továbbá a végrehajtó részére is, mivel az ítéletben foglaltak figyelembevételével kell eljárnia a végrehajtás során a továbbiakban. Rendelkeznie kell például az értékesítés iránt, amennyiben a bíróság a felperes keresetét egyében vagy részben elutasította és rendelkezett az elutasítással érintett vagyontárgyak tekintetében a végrehajtás felfüggesztéséről.

Speciális szabály továbbá, hogy az igényperben nincs helye perújításnak, valamint felülvizsgálatnak, ha az elsőfokú bíróság ítéletét a másodfokú bíróság helybenhagyta.⁴⁹

II.11. Perköltségviselés

A Pp. 378. §-ában foglalt perköltség viselési szabály a végrehajtást kérő sajátos jogállásával összhangban, két konjunktív feltétel fennállása esetén teszi lehetővé a végrehajtást kérő perköltségben történő marasztalását. Irányadó ez arra esetre is, amennyiben a bíróság az igénylő

⁴⁹ Pp. 260. § (5) bekezdés, 271. § (3) bekezdés b) pont

felperes keresetének helyt adott. Ezen két konjunktív feltétel, ha a végrehajtást kérő a foglalásnál jelen volt és rosszhiszemű magatartást tanúsított. Az, hogy a végrehajtást kérő a foglalásnál jelen volt-e, a foglalási jegyzőkönyvből egyértelműen kiderül, azt viszont, hogy rosszhiszemű volt-e, a körülmények gondos mérlegelésével kell megállapítani. A rosszhiszemű magatartást megvalósul, ha a végrehajtást kérő olyan vagyontárgy lefoglalását indítványozta, amely az adós birtokában, őrzetében volt ugyan, amelyről azonban tudta, hogy, hogy az nincs az adós tulajdonában, illetve olyan követelés vagy jog lefoglalásához ragaszkodott, amelyről tudta, hogy az nem illeti meg az adóst.⁵⁰

Amennyiben a felperes keresetének elutasítására kerül sor, úgy az általános perköltség-viselési szabályokat kell alkalmazni, a pervesztes felet a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezni kell a pernyertes felperest a pernyertes alperes perköltségeinek megfizetésére. Ha a felperes pervesztes lett és teljes személyes költségmentességben részesült, a le nem rótt illetéket és az állam által előlegezett költséget a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján az állam viseli. Ha viszont csak részleges költségmentességben részesült, úgy a Kmr. 13. (7) bekezdése értelmében a meg nem fizetett illeték és az állam által előlegezett költségek közül csak azok megfizetésére nem lehet kötelezni, amelyekre a költségmentessége kiterjedt.

Amennyiben a felperes pernyertes, a végrehajtást kérő alperes az általa előlegezett költséget maga viseli a Pp. 78. § (1) bekezdésében foglaltak értelmében. Ha pedig a felperes pernyertes lett és költségmentességet kapott, úgy a végrehajtást kérő alperest csak akkor lehet kötelezni a le nem rótt illeték és az állam által előlegezett költség megfizetésére és viselésére, ha a foglalásnál jelen volt és rosszhiszemű magatartást tanúsított. Ha alperesként az adós perben áll, őt kötelezni lehet ebben az esetben a le nem rótt illeték és az állam által előlegezett költség megfizetésére. Minden egyéb esetben a költségmentességben részesült felperes pernyertessége esetén a le nem rótt illetéket és az állam által előlegezett költséget az állam viseli. Abban az esetben, amennyiben a felperes pernyertes lett és illetékfeljegyzési joga volt, az adós nem áll alperesként perben és a végrehajtást kérő nem volt jelen a foglalásnál, illetve nem állapítható meg, hogy rosszhiszemű magatartást tanúsított volna, a le nem rótt illetéket az állam viseli a Kmr. 13. § (2) bekezdése és a 14. §-a alapján.

⁵⁰ Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1444. o.

A Pp. 78. § (1) és a 378. § (1) bekezdése együttesen alkalmazandó abban az esetben, amennyiben a bíróság csak részben ad helyt a felperes keresetének, a felperest ez esetben kötelezni kell a pervesztessége arányában az alperes javára a perköltség megfizetésére. Amennyiben alperesi pozícióban az adós is perben áll, úgy a felperes és az adós közötti relációban nem a Pp. 378. § (1) bekezdése, hanem a Pp. 379. §-ában, vagy a Pp. 381. §-ában foglalt általános szabályokat kell alkalmazni. A fellebbezési, valamint a felülvizsgálati eljárásban sem irányadó végrehajtási igényper esetén a Pp. 378. §-ában megfogalmazott speciális szabály, ezen eljárások során is a Pp. 78. § (1) és 378. § (2) bekezdése alapján a fellebbezési, illetőleg felülvizsgálati eljárás költségeit a pervesztés, azaz az eredménytelenül fellebbező, felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél viseli.

A Kmr. 3. §. (1) bekezdés e) pontja alapján tárgyi költségfeljegyzési jog illeti meg a feleket a törvényen alapuló tartással kapcsolatos per, ideértve a tartásdíjnak a kötelezett járandóságait folyósító szervtől vagy más személytől való behajtása, a tartásdíj megszüntetése vagy összegének megváltoztatása, a tartásdíjra irányuló végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránti pert, továbbá a határon átnyúló tartási ügyben a tartásra kötelezett adatainak beszerzése iránti eljárást is. A Kmr. hivatkozott szakaszában foglalt költségkedvezmény tehát a végrehajtási igényperre nem terjed ki, ahogyan a végrehajtás alapjául szolgáló alapperben engedélyezett személyes költségkedvezmények sem, mert a Pp. 86. § (2) bekezdése alapján azok kizárólag a végrehajtási eljárásra vonatkoznak.⁵¹

II.12. A házastársi vagyontársasági igényper eltérő szabályai

A Pp. a végrehajtási igényper szabályain túl további eltérő szabályok tartalmaz a házastársi vagyontársasági igényperre. A házastársi vagyontársasági igényper megindításának további két feltétele van: egyrészt, hogy a lefoglalt vagyontárgy a házastársi vagyontársaságához tartozzon, és a vagyontárgyat olyan tartozás fejében foglalják le, amely kizárólag a végrehajtási ügyben szereplő, másik házastársat terheli. Ilyen lehet például a házasságkötést megelőzően szerzett ingatlant terhelő különadósság, vagy hátralékos gyermektartásdíj, a másik házastárssal szemben kiszabott pénzbüntetés, pénzbírság, rendbírság, vagyonekötés, és a vagyoni előny megfizetése. Amennyiben

⁵¹ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 434-435. o.

azonban a büntető bíróság a Btk. 72. §-a alapján elkobzást rendelt el, úgy végrehajtási igényper megindításának nincs helye, jogorvoslat a büntetőeljárásban terjeszthető elő ez esetben. Igényper alapja lehet továbbá, ha olyan, a vagyontársi közösség fennállása alatt a közös vagyontársa kötött visszatérő szerződésből fakadó tartozásról van szó, amelyet nem kell a másik házastárs hozzájárulásával kötött szerződésnek tekinteni, mert a szerződéskötő harmadik személy tudott vagy tudnia kellett arról, hogy a másik házastárs a szerződéshez nem járult hozzá.⁵² A házastárs a másik, házastársi közösséghez történő hozzájárulásának vélelmét csak annak kétséget kizáró bizonyításával döntheti meg, hogy az üzletkötő harmadik személy a hozzájárulásának hiányáról tudott vagy arról a körülményekből tudnia kellett.⁵³

Egységes a bírói gyakorlat abban a kérdésben, hogy a házastársi vagyontársi közösségi igényperben nem érvényesül az új Ptk. 4:37. §-a szerinti közös vagyontársi vélelem. Ez a vélelem a házastársak egymás közötti viszonyában fennáll, de alkalmazása az igényperben azt jelentené, hogy a végrehajtást kérő alperesre hárulna a bizonyítás olyan körülmények tekintetében, amelyeket ő, mint a házastársak viszonyait nem ismerő fél általában nem képes bizonyítani. Ennek az lenne a következménye, hogy az igénylő házastárs a vélelem segítségével az adós házastárs különvagyoni ingóságait fele részben elvonhatná a végrehajtás alól, és így lehetővé válna a hitelezők kijátszása. Ezért a házastárs által indított igényperben a közös vagyontársi vélelmet nem lehet alkalmazni, hanem a Pp.-nek a bizonyítási teherre vonatkozó általános szabályát kell alapul venni. A felperest terheli tehát a bizonyítás tekintetében, hogy a vagyontárgyak a házastársi vagyontársi közösséghez tartoznak, és hogy azokat mikor, milyen jogcímen és milyen vagyontárból szerezték.⁵⁴

A házastársi vagyontársi közösségi igényperben felperes kizárólag az adós házastárs lehet, mely körülményt a keresetlevél benyújtásakor kell igazolni. Alperes a végrehajtást kérő és vele együtt az adós, vagyis az igénylő felperes házastársa. A kereseti kérelem pedig szintén a foglalás feloldására irányul, mely nem valamely konkrétan megnevezett vagyontárgyra vonatkozik, hanem arra, hogy a bíróság a közös vagyontárból az igénylő házastársra eső hányad értékéig oldja fel a foglalást.

Ezen perekben a bíróság a döntés meghozatala során a házastársi vagyontársi közösséghez tartozó

⁵² BH1996. 98.

⁵³ EBH2005.1311. I.

⁵⁴ Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1445. o.

valamennyi vagyontárgy figyelembe vételével dönt. A bíróságnak a per során meg kell nyilatkoztatnia a feleket, hogy a lefoglalt vagyontárgyaknak a végrehajtó által meghatározott becsértékét elfogadják-e. Amennyiben nem, az értéket a bíróságnak kell meghatároznia. Ezen érték meghatározása után kell a felperest megillető hányad értékének megfelelő, meghatározott vagyontárgyakat a foglalás alól feloldani.⁵⁵

Amennyiben a bíróság a felperes keresetének helyt ad, úgy az igénylőt megillető hányad értékének megfelelő meghatározott vagyontárgyakat feloldja a foglalás alól. Jogszabálysértő ugyanis, ha a bíróság a felperest illető fele rész értékének erejéig - azok természetben való megoszthatósága ellenére - nem meghatározott vagyontárgyakat, hanem az összes vagyontárgyak eszmei fele hányadát oldja fel a foglalás alól.⁵⁶ A Pp. 380. § (3) bekezdése szerint a foglalás alól feloldott vagyontárgyak az igénypert indító házastársnak, a fel nem oldott vagyontárgyak az adósnak a különvagyonába kerülnek. Az igényper ilyenkor a házassági vagyontársaság részleges megosztásához vezet, ami túlmutat a végrehajtási eljáráson.

Ha pedig az igénylő felperest így nem lehet teljesen kielégíteni, a természetben meg nem osztható vagyontárgyakat a keresetnek helyt adó ítélet esetén is értékesíteni kell. Az értékesítés mellőzhető, ha az igénylő az őt megillető hányad értékét meghaladó értékkülönböt 15 napon belül befizeti a végrehajtói letéti számlára.⁵⁷

A gyakorlatban problémát jelent, ha a házastárs a lefoglalt vagyontárgynak vagy a kizárólagosan a különvagyonon jellegére, vagy elsődleges kereseti kérelmében a különvagyonon jellegre, míg másodlagosan annak közös vagyoni jellegére hivatkozik. Ha a felperes kizárólag a különvagyonon jellegre hivatkozik, és ez nem alapos, úgy a kereset elutasítására kerül sor, ami nem zárja el a felperest attól, hogy egy újabb perben a lefoglalt vagyontárgy közös vagyoni jellegére hivatkozással kérje annak foglalás alóli feloldását. Vagylagos kereset esetén az adós házastársnak alperesként perben kell állnia, tehát a felperest a bíróságnak a Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti kioktatással - a Pp. 130. § (1) bekezdés g) pontjában foglaltak terhével - a házastárs perbeállítására fel kell hívnia.⁵⁸

⁵⁵ BH1983. 238.

⁵⁶ BH1965. 218

⁵⁷ Pp. 380. § (2) bekezdés

⁵⁸ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatásához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 441. o.

Az új Ptk. 4:49. § (2) bekezdése értelmében a szerződéskötésben részt nem vett házastárs felelőssége a házastársa által a hozzájárulásával kötött szerződésért a harmadik személlyel szemben a közös vagyomból a tartozás esedékességekor rá eső vagyoni hányad erejéig áll fenn. A vélelem megdöntésének hiányában a házastársat - az ügyletkötő házastárssal egyetemlegesen - a teljes tartozás megfizetésére kell kötelezni, függetlenül attól, hogy a házastársi közös vagyomból rá eső rész fedezi-e az összeget.⁵⁹ Az a házastárs tehát, akinek felelőssége a harmadik személlyel szemben csak a közös vagyomból, annak körében is csupán a rá eső hányad értékéig áll fenn, különvagyonával nem köteles helyt állni, így a különvagyonával nem köteles helyt állni, így a különvagyont lefoglalása esetén a Pp. 371. § (2) bekezdésére alapított igényper indíthat. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy ebben az esetben nem a házastársi közös vagyonnal kapcsolatos igény érvényesítése történik, nem a házastársi vagyontársasági igényperről van szó, ezért nem érvényesül a Pp. 379. § (2) bekezdésének előírása, a felperes házastársának (elvált házastársának) nem szükséges alperesként perben állnia.⁶⁰ Ez utóbbi esetben a Legfelsőbb Bíróság abban az elvi jelentőségű kérdésben is állást foglalt, hogy miképpen kell értelmezni a Pp. 371. § (2) bekezdésének második mondatát: a házastársnak a közös vagyomból rá eső hányad értékéig fennálló felelőssége azt jelenti-e, hogy a közös vagyomból őt megillető vagyontárgyakkal kell helyt állnia, vagy pedig a közös vagyomból megillető hányad értékének erejéig kell helyt állnia, vagy pedig a közös vagyomból megillető hányad értékének erejéig a különvagyonra is végrehajtás alá vonható. A Legfelsőbb Bíróság EBH2011.2412. számú elvi bírósági határozatában azt rögzítette, hogy a Pp. 371. § (2) bekezdése, a Csjt. 30. § (3) bekezdésének a körében jogosítja fel az ügyletkötésben részt nem vett házastársat az igényper megindítására. E másik házastárs ellen közös vagyomból rá eső hányad értékéig a közös vagyontárgyra vezethető végrehajtás, azonban e házastárs különvagyonra a Csjt. 30. §(3) bekezdésére alapított helytállás esetén nem vonható végrehajtás alá. Ha azonban tényként megállapítható módon a házaspár abban állapodtak meg, hogy az ügylet haszna az ügyletkötésben részt nem vett másik házastárs különvagyonát gyarapítsa, a másik házastárs már nem tekinthető az ügyleten kívül állónak: a megállapodással kötelezősé vált arra, hogy a különvagyonába utalt vagyoni értékkel is helyt álljon.⁶¹

⁵⁹ EBH2005. 1311. II.

⁶⁰ EBH2011. 2412.

⁶¹ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatásához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 442. o.

II.13. Közös tulajdonban lévő vagyontárggyal kapcsolatos igényper

A Pp. 381. §-ában foglalt rendelkezésnek megfelelően a Pp. 380. §-ának szabályait alkalmazni kell a közös tulajdonban álló vagyontárggyal összefüggésben indított igényperben is. A Pp. 380. §-a akkor alkalmazandó, ha az adós is tulajdonostárs, és a végrehajtás során nem kizárólag az adós tulajdoni hányadát foglalta le a végrehajtó. Ha pedig a lefoglalt vagyontárgynak az adós részben sem tulajdonosa, nem ez a szabály, hanem a Pp. 372.§-ában foglalt rendelkezés az irányadó. Tehát ha az adós is tulajdonostárs, akkor valamennyi tulajdonostársnak perben kell állnia vagy felperesként vagy legalább alperesként, míg a Pp. 372. § szerinti perben bármelyik tulajdonostárs felperesi pozícióban való perben állása elegendő.⁶²

A Pp. 381. § és az abban foglalt 380. §-ának megfelelő alkalmazásával indított igényperek közül a leggyakoribb az adós élettársa által indított per fordul elő. Ha az élettársak közös tulajdonban álló vagyontárgy lefoglalás miatt az egyik élettárs igényperrel kéri a vagyon foglalás alóli feloldását az őt illető eszmei hányad erejéig, az igénypert az adós élettárs ellen is meg kell indítani.⁶³

Az ilyen perben vizsgálni szükséges, hogy az élettársak milyen arányban lettek tulajdonosai az életközösség alatt szerzett és lefoglalt vagyontárgyaknak. E körben eddig a Ptk. 578. § (1)-(2) bekezdésében foglalt rendelkezések voltak irányadóak, miszerint a közös tulajdon mértéke elsődlegesen a szerzésben való közreműködés arányában volt megállapítható. A szerzésben való közreműködésnek számít a háztartásban végzett munka is. Amennyiben pedig a közreműködés aránya nem állapítható meg, azt azonos mértékűnek kell tekinteni. Az új Ptk hatályba lépésével azonban a helyzet nehezebbé válik, hiszen a 6:516. § (1) bekezdése azt rögzíti, hogy ha az élettársi vagyoni jogi szerződések nyilvántartásába bejegyzett szerződés eltérően nem rendelkezik, az élettársak az együttélés alatt önálló vagyonszerzők. Ez azt jelenti, hogy „mindkét élettárs csak saját vagyonát gyarapítja szerzeményeivel; egyikük szerzése sem hat ki a másikra, egymás tartozásaiért nem felelnek.” Mindez a felperes élettársra jelentős bizonyítási nehézséget hárít.⁶⁴

A közös tulajdon egyéb eseteiben az új Ptk. 5:73. § (1)-(2) bekezdésének rendelkezései

⁶² Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1448.o.

⁶³ BH1984. 498.

⁶⁴ Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In: Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016. 442-443. o.

alkalmazandóak, azaz a tulajdonostársak tulajdoni hányadát kétség esetén egyenlőnek kell tekinteni.

II.14. A nem adós számlatulajdonos által indítható igényper

Végrehajtás alá vonható a pénzforgalmi szolgáltató által közös, azaz a több számlatulajdonos tulajdonában álló számlán kezelt pénzösszeget is. Sem a végrehajtónak, sem a bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy az ilyen számlán kezelt összeg tekintetében tisztázza az egyes számlatulajdonosoknak a rendelkezési jogának fennállását, valamint terjedelmét. Ezért a Vht. lehetőséget teremt arra, hogy bármelyik számlatulajdonos ellen külön vezetett végrehajtás során a számlán lévő teljes összeget végrehajtás alá vonják. A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összeg mentességére vonatkozó szabály azonban ilyenkor is érvényben van, azaz a természetes személyt megillető összegből az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegének négyszerese feletti összeg korlátlanul végrehajtás alá vonható, az ez alatti összegből pedig az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összege és a legalacsonyabb összegének négyszerese közötti rész 50%-a vonható végrehajtás alá. A pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt természetes személyt megillető pénzösszegnek mentes a végrehajtás alól az a része, amely megfelel az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegének. Ha viszont a végrehajtás gyermektartásdíj vagy szüléssel járó költség behajtására folyik, ennek az összegnek az 50%-a is végrehajtás alá vonható.

A végrehajtó a nem adós számlatulajdonost a számla megterheléséről haladéktalanul értesíteni köteles, mivel az ő jogának védelmi szükségesség teszi, hogy minél előbb értesüljön a számla megterheléséről. Az értesítés jogkövetkezménye a végrehajtó általi értesítéshez kapcsolódik, akkor is, ha a pénzforgalmi szolgáltató a nem adós számlatulajdonost korábban már értesítette a számla megterheléséről.

Amennyiben pedig a nem adós számlatulajdonos sérelmesnek tartja, hogy az adós, másik számlatulajdonos tartozásának fejében a közös pénzforgalmi számláról akár a végrehajtó, akár a bíróság rendelkezése alapján pénzösszeget vontak le és azt a végrehajtást kérő követelésének kielégítésére fordítottak, úgy erre vonatkozó igényét igényperrel érvényesítheti. A nem adós számlatulajdonos igénypert mind a bírósági, mind pedig közigazgatási végrehajtás során indíthat.

Ezen igényperre a Pp. 379-381. §-ában foglalt szabályok alkalmazandóak, a közös számlán kezelt pénzösszeg ugyanis közös vagyontárgynak számít. Az igénypert a nem adós számlatulajdonosnak tehát nem csak a végrehajtást kérő, hanem az adós számlatulajdonos, esetlegesen számlatulajdonosok ellen is meg kell indítania. Alperesi oldalon egységes pertársaság jön létre a Pp. 51. § a) pontja alapján. A kereseti kérelem pedig arra irányul, hogy a végrehajtást kérő a számláról leemelt, de felperesként fellépő adós számlatulajdonost megillető összeget fizesse vissza a felperesnek.⁶⁵

III. A végrehajtási igényper elhatárolása egyéb pereketől

III.1. A végrehajtási igényper elhatárolása a végrehajtás megszüntetése iránti pertől

A Pf.I/A.25.624/2001/5. számú végzésében a Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta. A bíróság ugyanis a Pp.130. §. (1) bekezdésének b) pontja alapján a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasította, mert a felperes keresetét végrehajtás megszüntetése iránti igénynek tekintette, és kiemelte: a Vht. 2. §-ából, valamint 10. §-ából, az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény 87.§-ából és 88.§-ának (3) bekezdéséből, valamint a Pp.366. §-ának, 368. §-ának és 369. §-ának rendelkezéseiből az következik, hogy az adóhatóság adótartozás végrehajtását elrendelő határozata ellen ilyen per megindításának nincs helye, az adózó jogvédelmet az adóhatóságtól kérhet. Hivatkozott a Legfelsőbb Bíróság BH.1995. 525. valamint BH.1996. 481. számon közzétett eseti döntéseire és rámutatott arra, hogy a keresetlevélből az illetékes adóhatóság nem állapítható meg, ezért a Pp. 129. §-ának (1) bekezdése szerinti áttételre sem volt lehetőség. A végzés ellen a felperes fellebbezett, annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak a per érdemi tárgyalására történő utasítását kérte. Előadta, hogy számlái zárolása miatt nem végrehajtás megszüntetése iránti, hanem igénypert indított, ezért az elsőfokú bíróságnak a keresetlevelet a foglalás helye szerinti helyi bírósághoz kellett volna áttennie. Az Legfelsőbb Bíróság rámutatott, hogy a Pp. 371. §-ának (1) bekezdése értelmében a végrehajtási igényper lényegében tulajdoni per: nem az adós, hanem a dolog - eljárás alá nem vont - tulajdonosa részére teszi lehetővé annak igazolását, hogy ő, és nem az adós a lefoglalt dolog tulajdonosa. A felperes keresete

⁶⁵ Németh János - Kiss Daisy (szerk.) i.m. 1450. o.

azonban nem ezt, hanem az ellene indult végrehajtási eljárás megszüntetését célozta. A Legfelsőbb Bíróság határozata kimondta, hogy helyesen döntött az elsőfokú bíróság, amikor a - keresetlevél benyújtásakor jogi képviselettel még nem rendelkező - felperes keresetét tartalma szerint értelmezte, és azt a Pp. 366. §-ának megfelelő végrehajtás megszüntetése iránti pernek tekintette.

III.2. A végrehajtási igényper és a kártérítés iránti per kapcsolata

Az elhatárolás nehézségét tovább fokozhatja az is, amikor a tulajdonos a tulajdona visszaszerzése érdekében nemcsak igénypert, hanem más, államigazgatási jogorvoslatot is jogosult lehet egyidejűleg igénybe venni. Ehhez kapcsolódóan hozott döntést a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.E.21.002/2005/2. számú végzésében is, ahol az irányadó tényállás szerint a vámhivatal az alperes meghatározott mennyiségű húsféleségének zárlatát rendelte el. A felperes azt követően, hogy az adós felszámolójától értesült a vámhivatal intézkedéseiről, tulajdoni igényt jelentett be az alperesnél, melyekhez okirati bizonyítékait is csatolta. Az alperes a felperes igényét megvizsgálta, de arról határozatot nem hozott, viszont ezt követően a zár alá vett készlet nagy részét értékesítette. A felperes keresetében az áru ellenértékének, és ennek késedelmi kamata megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Az érvényesíteni kívánt jogot államigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti követelésben jelölte meg (Ptk. 349. § (1) bekezdés, Ptk. 339. § (1) bekezdés). Álláspontja szerint fuvarlevelekkel és számlákkal igazolta, hogy a hűtőházba került áru a tulajdonát képezte, ezért a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény (a továbbiakban: Vámtv.) 1. § (1) bekezdésének 14-16. pontja alapján az vámárúnak minősült. A Vámtv. 1. § (1) bekezdésének 44. pontja értelmében őt ügyfélnek kellett volna tekinteni, ezért az alperesnek a kérelemről a Vámtv. 146. § (1) bekezdésének b) pontja szerint még az értékesítés előtt határozattal kellett volna döntenie. Ennek elmulasztásával megfosztotta őt a rendes jogorvoslati lehetőségtől. Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Tagadta, hogy alkalmazottja jogellenesen járt el. Álláspontja szerint a felperes nem bizonyította, hogy a közvetlen vámfelügyelet alá vett, a zárlattal érintett, majd értékesített húsaruk a tulajdonát képezték. A felperes a Vámtv. rendelkezései szerint nem minősült ügyfélnek, ezért a kérelmről nem kellett alakszerű határozatot hozni. Mind az első, mind pedig a másodfokú bíróság a felperes jogi érvelését fogadta el, noha már az elsőfokú bíróság is utalt rá, hogy a felperesnek lehetősége lett volna igénypert is indítani. Felülvizsgálati kérelmében az alperes is utalt rá, hogy felelőssége

csak abban az esetben állna meg, hogy a felperes valamennyi rendes jogorvoslati lehetőségét kimerítette volna, amit az igényper elmulasztásával nem tett meg. Az Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet nem találta alaposnak, és osztotta a bíróságok jogi érvelését. Az igényper hiányára vonatkozó érvelést pedig azzal utasította el, hogy az nem minősül rendes jogorvoslati eszköznek. Ebből tehát az következik, hogy a felperes tulajdona kiadása érdekében nemcsak a Vámtv. illetve az akkor hatályos Áe. szerinti eljárásokat, hanem végrehajtási igénypert is indíthatott volna párhuzamosan.

Felmerül a kérdés természetesen, hogy mi lett volna az eredménye, ha mindkét eljárást megindítja. A vizsgált döntések tükrében nem lett volna rendkívüli az sem, ha az ilyen formán indított igénypert a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság a Pp. 156. §-a alapján felfüggeszti az államigazgatási eljárás jogerős befejezéséig, ami a lefoglalt vagyontárgy gyorsan romlandó minőségére is figyelemmel azt eredményezte volna, hogy a foglalás feloldása helyett csak az értékesítésből befolyt vételár kiutalását lehetett volna kérni, ami ismét alapot teremthetett volna az államigazgatási jogkörben okozott kár megtérítésére. Alappal feltételezhető ugyanis, hogy a vámhatóság az idő rövidsége miatt a vámárut nem annak a tényleges piaci értékén értékesítette, emiatt a kiutalt vételár és az áru tényleges piaci értékének a különbözete lett volna a kár mértéke. Teoretikusan továbbgondolva az esetet, ha viszont nem függeszti fel a bíróság ennek a meg sem indított igénypernek a tárgyalását, és előbb oldja fel a foglalás alól a vámárut, mint ahogy vámhatóság elbírálja az államigazgatási jogorvoslati kérelmet, akkor az ismertetett döntések tükrében a vámáru további sorsát illetően két teljesen ellentétes tartalmú döntés született volna.

Az igényper kellő időben történő előterjesztésének elmaradása, illetve helyette más eljárás megindítása könnyen eredményezheti a tulajdonvesztés kompenzálása iránti kártérítési kereset elutasítását is. Ezzel kapcsolatban a Kúria Gfv.IX.30.382/2011/4. számú ítéletében azzal az indokolással utasította el a kártérítésre irányuló keresetet, mert a felperes nem kísérelte meg a kár elhárítása érdekében az igénypert megindítani. A döntés alapjául szolgáló eset tényállása szerint a felperes, mint alvállalkozó vállalkozási szerződést kötött az alperes iroda felújítását végző fővállalkozóval olyan módon, hogy a szerződésben rögzítették, hogy a fővállalkozó nemfizetése esetén az alvállalkozó jogosult a számlát közvetlenül az alpereshez benyújtani, a számla kiegyenlítéséig azonban tulajdonjog fenntartás illeti meg a beépített anyagok értékét illetően. A

fővállalkozóval szemben az alvállalkozó számlája benyújtása után olyan adóvégrehajtás indult, melynek során behajtották a fővállalkozó alperes felé fennálló, az alvállalkozó díját is magába foglaló követelést is. Az alperes az adóhatóság felhívására a fővállalkozó felé fennálló fizetést erre figyelemmel közvetlenül az adóhatóságnak teljesítette. A felperes szerint az alperes ezzel neki kárt okozott és kártérítési felelősséggel tartozik a felperessel szemben a felperes által végzett munkák során beépített anyagok és berendezések értéke erejéig.

A Kúria a keresetet elutasító döntést tartotta hatályban, mert szerinte hiányzott az alperes felróható magatartása és a kár bekövetkezése között az okozati összefüggés amiatt, hogy a felperes a kár alapjául szolgáló adóvégrehajtásban nem próbálta igényperrel érvényesíteni igényét. Ennek indokául arra hivatkozott, hogy a követelés lefoglalása miatt a felperes nem élhetett az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 159. §-ának a foglalás időpontjában hatályos szövegezésében írt jogintézménnyel, a végrehajtási kifogással, mert arra csak az adóvégrehajtó törvénysértő intézkedése esetében kerülhetett volna sor, az adós követelésének lefoglalása azonban önmagában jogellenes cselekménynek nem tekinthető. A tulajdonjogára alapított igényét a felperes az APEH-hel szemben a Pp. 371. §-ának (1) bekezdése szerinti igényperben érvényesíthette volna, és tulajdonjogának bizonyítása mellett kérhette volna a lefoglalt követelés vitatott részének feloldását a foglalás hatálya alól. A bírói gyakorlat szerint ugyanis adóügyi végrehajtási ügyben is lehet végrehajtási igénypert indítani.⁶⁶ A felperes a foglalásról 2004. június 1-én értesült, így az alperes késlekedése a foglalásról való tájékoztatással nem befolyásolta az igénye APEH-hel szembeni érvényesítésében. A felperes ezt elmulasztotta, a mulasztása következményeit az alperesre nem háríthatta át. Ezzel a döntéssel a Kúria egyértelművé tette, hogy tévesen mérte fel a jogi helyzetet a felperes, amikor az igényper helyett fizetési meghagyás, majd később bírói meghagyás, illetve peres eljárás útján közvetlenül az alperestől próbálta az őt ért vagyronvesztést pótolni.

III.4. A végrehajtási igényper és az általános szabályok szerint indított polgári per

Más a helyzet, amikor igényper indításának azért nincs helye, mert a vagyontárgyat nem bírósági végrehajtás során foglalták le. Ennek tipikus esete az elkobzott dolog kiadása iránti igény igényperben történő érvényesítésének kísérlete. A Fővárosi Ítéltábla 3.Pkf.26.379/2005/1. számú

⁶⁶BH1996. 374.

döntésével egyértelműen állást foglalt ebben a kérdésben. Az ügyben a felperes keresetében a büntető bíróság ítéletével elkobzott javai kiadására, illetőleg azok ellenértékének megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Az elsőfokú bíróság a keresetlevelet áttette az igényper tárgyalására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz azzal az indokkal, hogy a per a Pp. 371. § (1) bekezdése szerinti igénypernek minősül, amelynek elbírálására nincs hatásköre. A felperes fellebbezésében a végzés megváltoztatását és a keresetlevél áttételének mellőzését kérte. A felperes álláspontja szerint keresete nem a Pp. 371. § (1) bekezdése szerinti igényper, amely az elkobzás miatti tulajdoni sérelem orvoslására nem használható. Az elkobzás nem a Vht. szerinti végrehajtási eljárás, az elkobzás végrehajtása ugyanis a 11/2003.(V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet szerint folyik. A felperes emellett előadta, hogy a Btk. 77. § (3) bekezdése és a Be. 55. § (3) bekezdése szerint az igény egyéb törvényes úton, azaz az általános szabályok szerint benyújtandó keresettel érvényesíthető. A jogerős döntés osztotta a felperes álláspontját, és az általános szabályok szerint illetékességgel rendelkező bíróság áttételt elrendelő végzését megváltoztatta.

A Pfv.V.22.584/1998. számú döntésében azt is egyértelművé tette a Legfelsőbb Bíróság, hogy igényper csak olyan dolognak a foglalás alóli feloldására indítható, amelyet a Vht. alapján foglaltak le. Az elkobzás, mint a büntetőeljárás során tett intézkedés végrehajtása, nem a Vht., hanem külön jogszabály, a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V.8.) IM-BM-PM együttes rendelet alapján történik. Ezért elkobzás esetén az igényper, mint a tulajdonvédelem egyik eszköze, a tulajdoni sérelem orvoslására nem használható fel.⁶⁷

A fenti jogesetből leszűrhető, hogy gyakran még a bíróságok számára sem egyértelmű, hogy a tulajdoni igény érvényesítése szempontjából melyik eljárás lefolytatása indokolt. Hozzá kell azonban tenni, hogy a jogalkotó nem fogalmazta meg egyértelműen annak a jogpolitikai indokát, hogy a nem bírósági végrehajtás során lefoglalt vagyon kiadásával kapcsolatban miért az általános szabályok szerint kell eljárni, és miért ne lehetne igénykeresettel élni. Különös ez arra figyelemmel is, hogy a szintén a büntetőeljárás során zár alá vett vagyon vonatkozásában már a Pp. 372. § (4) bekezdése teszi lehetővé az igényper megindítását, és ezzel egyben ki is zárja az általános

⁶⁷ BH2001. 178.

szabályok szerinti igényérvényesítést. A kettős szabályozás arra figyelemmel, hogy a dolog kiadása mindenképpen a polgári jog szabályai szerint történik, nem indokolt, főleg amiatt sem, hogy amennyiben az elkobzott vagyontárgy értékesítését rendeli el a büntetőbíró, az értékesítés legvégül szintén végrehajtás keretében is történhet⁶⁸.

III.5. A végrehajtási igényper és a végrehajtási kifogás kapcsolata

A Csongrád Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság 1.Gf.40.034/1999/2. sorszámú döntésében állást foglalt azon kérdésben, hogy a Pp. 371. § (1) bekezdése szerinti igényper a végrehajtási kifogás elbírálásától abban különbözik, hogy a lefoglalt vagyontárgy foglalás alóli feloldása nem a végrehajtó törvénysértő eljárása miatt következik be, hanem azért, mert a felperes bizonyítja, hogy az egyébként jogszerűen lefoglalt vagyontárgy a tulajdonában áll, vagy azon más olyan joga van, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek akadályt okoz. A végrehajtási igényper tehát alapvetően tulajdoni per, és eredményessége nem függ a végrehajtó törvénysértő, vagy jogszerű eljárásától.⁶⁹

A Legfelsőbb Bíróság BH1998. 493. számú esetéi döntésében nem találta jogszabálysértőnek azt, hogy a végrehajtási lapot kiállító bíróság a végrehajtás alá vonható ingóságok körét az adós lakcímén fellelhető összes vagyontárgyban határozta meg, vélelmezve, hogy a lakás elsődlegesen az adós ingóságainak elhelyezésére szolgál. A végrehajtó ugyanis a Vht. 86. § alapján lefoglalhatja az adós birtokában, őrizetében lévő vagy más olyan ingóságot, amelyről valószínűsíthető, hogy az adós tulajdonában van. Az adós birtokában, őrizetében lévő ingóságok közül csupán azt nem jogosult lefoglalni, amelyikről a rajta levő jelből vagy más körülményből minden bizonyítás nélkül kétségtelenül megállapítható, hogy az ingóság nincs az adós tulajdonában. Tehát abban az esetben, ha a végrehajtó valószínűsíthette, hogy az adott - ténylegesen harmadik személy tulajdonát képező - vagyontárgy az adósé, úgy a végrehajtási kifogás eredményre nem vezethet, mert a végrehajtó intézkedése nem volt törvénysértő. Az igényérvényesítés megfelelő eszköze az igényper.

Előfordul olyan eset is, amikor a végrehajtó olyan vagyontárgyakat foglal le, amelyek a Vht. 89-90.

⁶⁸A lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003.(V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 56.§ a.) és b.) pontok.

⁶⁹ BDT2000.292., illetve BDT2002.690.

§-ai alapján mentesek a végrehajtás alól. Ebben az esetben az adós végrehajtási kifogással élhet a végrehajtást foganatosító bíróság előtt a Vht. 217. §-a alapján, mely nemperes eljárás egyszerűbb, gyorsabb és nem utolsósorban költséghatékonyabb igényérvényesítési mód az igénypernél. Így, ha a végrehajtó tévesen, törvénysértő módon foglal le egy ingóságot (gyakori eset a gépjármű lefoglalása), a végrehajtó intézkedése ellen az érdekelt fél a Vht. 217. §-a értelmében végrehajtási kifogással és/vagy a Pp. 371. § (1) bekezdése alapján végrehajtási igényperrel is élhet, bár - a fentiekben kifejtettek okán - a végrehajtási kifogás célszerűségi okok miatt előnyt élvez. A végrehajtási kifogás benyújtása esetén a sérelmet szenvedett fél kérelme nem irányulhat a foglalás feloldására, ezen eljárás keretén belül ugyanis nincs lehetőség tulajdoni igény elbírálására. Amennyiben a végrehajtási kifogásban foglaltak alapján a bíróság megállapítja, hogy a végrehajtó törvénysértő módon járt el, úgy a bíróság a végrehajtó törvénysértő intézkedését megsemmisíti. Ahogyan a BDT2002. 690. számú eseti döntés is kimondja, ez a kifogást előterjesztő érdeksérelmét orvosolhatja.⁷⁰

IV. A végrehajtási igényper szabályai az új Polgári perrendtartásban

Az új Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 2018. január 1. napján lép hatályba, amely a végrehajtási perekre, azon belül is a végrehajtási igényperre is tartalmaz néhány új szabályt.

A végrehajtási perekre vonatkozó rendelkezések továbbra is a törvény különös részében találhatóak, a különleges eljárások XL. Fejezetében. Az igényper szabályai a XL. Fejezetben belül külön alcím alatt kerültek elhelyezésre.

A szabályozás lényege, az érvényesíthető jog tartalma nem változott, az igényper továbbra is a tulajdon védelmének eszköze, azaz lényege szerint tulajdoni per. Egyértelműsíti azonban az új szabályozás, hogy végrehajtási igénypernek közigazgatási és adóvégrehajtás esetén is helye van.

A korábbi szabályozással egyezően a végrehajtási igényper pertárgyértéktől függetlenül járásbíróági hatáskörbe tartozik, azonban kizárólagosan illetékes az a járásbíróság, amelynek területén a

⁷⁰Kormos Erzsébet: Végrehajtási perek. In Wopera Zsuzsa- Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás foganatosításához, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016., 443-444. o.

foglalás történt, ingatlan esetében pedig az ingatlan fekvése helye szerinti járásbíróság. Az új Pp. megszüntette ezáltal a korábbi szabályozás bizonytalanságát, nevezetesen, hogy az illetékes bíróság ezt követően egyértelműen az ingatlan fekvése, nem pedig a végrehajtási jogot az ingatlan-nyilvántartásba bejegyző földhivatal székhelye szerinti járásbíróság. Utóbbi gyakorlat ugyanis a bíróságok közötti aránytalan ügyelosztást eredményezett.

További változás a korábbi szabályozáshoz képest, hogy az igénylő felperes a perben élhet igazolással, viszontkereset indítása azonban továbbra is kizárt.

A végrehajtási igényper kapcsán csakúgy, mint a végrehajtás megszüntetési, illetőleg korlátozási per esetén egyértelművé teszi a törvény, hogy az alperes személye nem a per érdemére tartozó kérdés. Amennyiben tehát a felperes a végrehajtási igénypert nem a törvényben meghatározott személyek ellen indítja, úgy az perakadálynak minősül, és ennek megfelelően a keresetlevél visszautasításának van helye. Kimondja továbbá a jogszabály, hogy alperes lehet az a végrehajtást kérő is, akinek nincs perbeli jogképessége. A perrel összefüggő végrehajtás pontos beazonosíthatósága érdekében a törvény előírja továbbá, hogy a felperes már a keresetlevélben jelölje meg a sérelmezett foglalat elvégző végrehajtó személyét és a végrehajtási eljárás ügyszámát.

Az új Pp. csupán a keresetlevél vizsgálata és a kereset közlése tekintetében, illetőleg a halasztó hatályú igényper esetén ír elő soronkívüliséget, egyébként nem. Halasztó hatályú igénypernél a keresetlevél haladéktalanul kézbesítendő az alperes(ek) részére és a végrehajtót is értesíteni kell a per megindításáról. Ezen kötelezettség abban az esetben is fennáll, ha a per tárgya a lefoglalt ingatlan foglalás alóli feloldása, ekkor az ingatlanügyi hatóság a per megindításának tényét az ingatlan-nyilvántartásban feljegyzi.

A törvény a bírósági döntés szabályozásán sem változtat és a szövegezésbeli pontosítással átveszi a hatályos Pp.-nek a házastársi vagyonközösségi igényper és a közös tulajdonban lévő vagyontárggyal kapcsolatos igényper rendelkezéseit is. Új illetékességi szabállyal biztosítja azon szabály érvényesülését, amely szerint a bíróság a házastársi vagyonközösségi igényperben valamennyi lefoglalt vagyontárgy figyelembe vételével dönt.

Az új szabályozás nem veszi át a hatályos Pp. 382. §-ában foglalt azon szabályt, miszerint az igényperben hozott határozat jogereje az igénylő felperes és a perben nem állott adós közötti jogviszonyra nem terjed ki, valamint, hogy ezen személyek jogaikat egymás ellen külön perben érvényesíthetik. Ezen szakaszban foglaltak azonban a jövőben is irányadóak, a rendelkezés azonban azért mutatkozott szükségtelennek, mert az anyagi jogerőhatás szabályából az egyértelműen következik.

A törvény a végrehajtási igényper rendelkezései között helyezi el a perújításra vonatkozó hatályos szabályt, nem változtatva annak tartalmán.

V. Összegzés

Összességében megállapítható, hogy a gyakorlatban a végrehajtási igényperek kapcsán a legfontosabb problémát ezen igényérvényesítési módnak az egyéb perekből, valamint a végrehajtási kifogástól, mint a végrehajtási eljárásban igénybe vehető jogorvoslattól történő elhatárolása vetette fel. A szemléltetett döntéseken keresztül azonban látható, hogy az igényper szabályozása többségében jól követhető. A jogszabályokkal le nem fedett problémás esetekből kirajzolódik az is, hogy a problémák alapjában véve a mögöttes jogterületekből fakadnak, illetve a párhuzamos szabályozások, rokon jogintézmények miatt jöhetnek létre. Erre lehet következtetni a fentiekben ismertetett jogesetből, ahol az igénylő kártérítési igényét azért nem ítélték meg, mert a kárenyhítés gyanánt az igényper indítását elmulasztotta, vagy mint fentebb bemutatásra került, a Vámtv. rendelkezései alapján és az igényper megindításának az útján is lehetőség lett volna a sérelmes helyzet felszámolására. A gyakorlatnak azonban sok esetben sikerült kimunkálnia és megteremtenie a helyes értelmezést, így például a végrehajtás során történő értékesítés akadályául szolgáló jog pontos fogalma, illetőleg az érvényes jogcím birtokában az igénylő tulajdonjogának bejegyzése előtt végrehajtás alá vont ingatlan foglalás hatálya alóli feloldására vonatkozó jogosultsága tekintetében.

Felhasznált irodalomjegyzék

- Werbőczy, Tripartitum, (1514. (http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm) Nemes Magyarország Szokásjogának Hármaskönyve, melyet Werbőczy István, a Királyi Felség személyes jelenlétének helytartója, a legnagyobb gonddal készített, Ulászló Úrnak a fenséges fejedelemnek és úrnak, Isten kegyelméből Magyarország és Csehország királyának stb., a legkegyelmesebb úrnak Werbőczy István Fenséged országbírájának ítélőmestere, a maga szolgálatait legalázatosabban ajánlja (2014. 08. 01.)
- Alsóviszti Fogarasi János: Magyarhoni magános- törvénytudomány elemei, Pest, Esztergomi K. Beimel József, 1839
- Fehérváry Jenő: Magyar polgári végrehajtási jog rendszere, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1935.
- Gyekiczky Tamás (szerk.): A bírósági végrehajtás magyarázata, Complex Könyvkiadó Kft., 2009.
- Lenkovics Barnabás: Dologi jog, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2001
- Németh János - Kiss Daisy (szerk.): A Polgári Perrendtartás Magyarázata, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2010.
- Varga István - Éless Tamás: Szakértői javaslat az új Polgári perrendtartás kodifikációjára, HVG-ORAC Kft. - Magyar Közlöny Kft., Budapest, 2016.
- Wopera Zsuzsa - Gyovai Márk (szerk.): Kézikönyv a bírósági végrehajtás fogantatosításához; Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016.

Felhasznált jogszabályok jegyzéke

- Magyarország Alaptörvénye
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról

- 1959. évi IV. törvény a polgári törvénykönyvről
- 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
- 1995. évi C. törvény a vámtörvény
- 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról
- 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról
- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról
- 1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról
- 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről
- 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás

általános szabályairól

- 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról
- 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a

végelszámolásról

- 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
- 2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről
- 1955. évi 21. törvényerejű rendelet a bírósági végrehajtásról
- 85/B/2004. AB határozat
- 115/1991. (IX.10.) Korm. rendelet